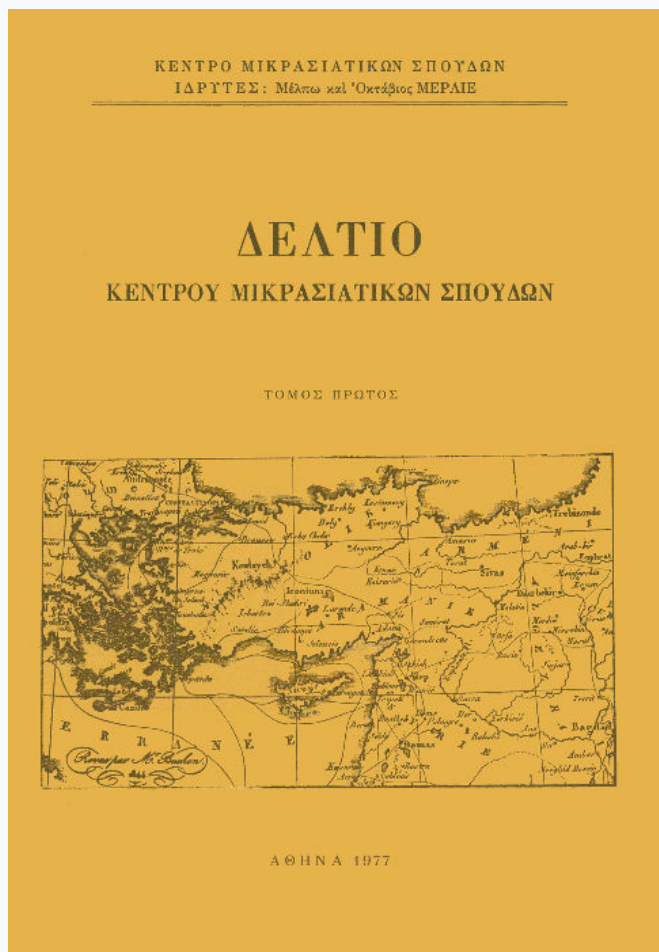

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 1 (1977)

Πέντε μικρασιατικά προικοσύμφωνα του ΙΘ' αιώνα

Μαρία Ιακώβου-Οικονόμου

doi: [10.12681/deltiokms.175](https://doi.org/10.12681/deltiokms.175)

Copyright © 2015, Μαρία Ιακώβου-Οικονόμου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ιακώβου-Οικονόμου Μ. (1977). Πέντε μικρασιατικά προικοσύμφωνα του ΙΘ' αιώνα. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 1, 137-167. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.175>

ΠΕΝΤΕ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΑ ΤΟΥ ΙΟ΄ ΑΙΩΝΑ

της Μαρ. ΙΑΚΩΒΟΥ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Α΄. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις ελληνικές κοινότητες της Μικρασίας, εκεί τουλάχιστον όπου έχει διαπιστωθεί ή υπαρξη του θεσμού, ή σύνταξη του προικοσύμφωνου¹ γίνεται άμέσως μετά τη μνηστεία και κατά τη διάρκεια αυτής ή λίγες μέρες πριν από το γάμο.

Οί γονείς των μελλονύμφων, ο γαμπρός, δημογέροντες, ο γραμματέας της κοινότητος και, πολλές φορές, ο άρχιερατικός επίτροπος συγκεντρώνονται στο γραφείο για να συντάξουν το προικοσύμφωνο. Καταγράφουν πρώτα την προίκα της νύφης και στη συνέχεια, όπου υπήρχε ή συνήθεια, την προγαμιαία δωρεά του γαμπρού προς τη νύφη.

Το έγγραφο υπογράφουν τὰ συμβαλλόμενα μέρη, οί δημογέροντες ή άλλα αξιοπίστα πρόσωπα ως μάρτυρες και επικυρώνεται από τον άρχιερατικό επίτροπο, τον επίσκοπο ή το μητροπολίτη. Άμέσως μετά ακολουθεί ή καταχώρησή του στον κώδικα της Έκκλησίας. Με την επικύρωσή του από την εκκλησιαστική αρχή και την καταχώρησή του στον κώδικα της Έκκλησίας το προικοσύμφωνο αποκτά το κύρος και την ισχύ επίσημου συμβολαίου².

1. Προικοσύμφωνο κατά το 'Αστικό Δίκαιο είναι «έγγραφο βεβαιούν και την της προίκης σύστασιν και τὰ ιδιαίτέρας περί ταύτης συνομολογούμενα» [Βλ. Α. Κρασσά, Σύνταγμα 'Αστικού Δικαίου, τ. IV, Οικογενειακόν Δίκαιον, έκδοσις τετάρτη, εν 'Αθήναις 1910, σ. 178 - 179]. Κατά τη νεώτερη νομική έννοια «ή διά συμβάσεως σύστασις προίκης» [Βλ. Γ. Μπαλῆ, Οικογενειακόν Δίκαιον, 'Αθήναι 1961², σ. 143].

Οί διατάξεις του Ρωμαϊκού και Βυζαντινού Δικαίου, από την 'Εξάβιβλο του 'Αρμενοπούλου, αποτελούν τὸ Δίκαιο, πού εφαρμόζεται στα 'Εκκλησιαστικά και Μικτά Μητροπολιτικά Δικαστήρια, και ρυθμίζουν ιδιαίτερα τις έννομες οικογενειακές σχέσεις (γάμος - διαζύγιο - προίκα). Βλ. Ν.Π. 'Ελευθεριάδου, 'Η κρίνητος ιδιοκτησία εν Τουρκία, εν 'Αθήναις 1903, σσ. 79, 85, 174 - 175. — 'Ιακ. Τ. Βισβίτζη, 'Τινά περί των προικῶν έγγραφων κατά την Βενετοκρατίαν και Τουρκοκρατίαν» στήν 'Επετηρίδα του Κέντρου 'Ερεύνης της 'Ιστορίας του 'Ελληνικού Δικαίου τ. 12, 'Αθήναι 1968, σ. 2 κ.έ.

2. Κ. Λαμέρα, Περί του θεσμού των επί τουρκοκρατίας δημογεροντιών, «Μικρασια-

Προικοσύμφωνο μπορεί να συνταχθεί και στο σπίτι της νέφης μεταξύ των κηδεμόνων της και του γαμπρού και με την παρουσία μαρτύρων³. Και στην περίπτωση αυτή το έγγραφο για να έχει την ισχύ επίσημο συμβολαίου πρέπει να επικυρωθεί από την εκκλησιαστική αρχή και να καταχωρηθεί στον κώδικα της εκκλησίας⁴.

Όμως ακόμη και όταν το έγγραφο δεν φέρει επικύρωση της εκκλησιαστικής αρχής, παρ' όλο που δεν μπορεί να θεωρηθεί επίσημο έγγραφο, είναι σεβαστό και άπαράβιαστο⁵.

* * *

Άρκετά τέτοια έγγραφα, γραμμένα τα πιο πολλά από ολιγογράμματος παπάδες, με άσυνταξίες και άνορθογραφίες, έχουν διασωθεί μέχρι σήμερα. Τα έγγραφα αυτά είναι συνταγμένα κατά το νομικό τύπο που επικρατούσε στη Μικρασία. Από την άποψη αυτή αποτελούν πολύτιμα στοιχεία γι' αυτούς που ασχολούνται με την ιστορία του Δικαίου. Μεγάλο ενδιαφέρον ακόμη, εκτός των άλλων, παρουσιάζουν και για το μελετητή της ιστορίας της γλώσσας και της οικόνομίας του μικρασιατικού έλληνισμού.

Τά πέντε προικοσύμφωνα που δημοσιεύονται παρακάτω, βρίσκονται στο Άρχείο του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών, όπου προσφέρθηκαν κατά καιρούς από πρόσφυγες Μικρασιάτες.

Η προέλευση και η χρονολογία σύνταξής τους έχουν ως εξής:

1) από τη Σμύρνη	—	9	Ίουλίου 1841
2) από το Μαμαρᾶ	—	20	Όκτωβρίου 1867
3) από την Άρτάκη	—	19	Ίανουαρίου 1874
4) από τη Μηχανιώνα	—	11	Άπριλίου 1887
5) από την Άφυσιά	—	18	Φεβρουαρίου 1899

Για τη χρονική περίοδο και τους τόπους στους οποίους αναφέρονται τα προικοσύμφωνα, δεν υπάρχουν κώδικες ούτε στα Γενικά Άρχεία του Κράτους⁶

τ ι κ ᾶ Χ ρ ο ν ι κ ᾶ, Γ'. (1940) σ. 29.— Άρχιμ. Κυρίλλου Ζαχοπούλου, Πῶς συνιστῶντο καὶ διεξήγοντο οἱ ἀρραβῶνες καὶ οἱ γάμοι ἐν τῷ νομῷ Ἀιθινίῳ πρὸ πολλῶν ἐτῶν, «Μικρ. Χρον.», Α'. (1938) σ. 281.— Νίκου Ε. Μηλιώρη, Τὰ Βουρλὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Μέρος Α', Ἀθῆναι 1955, σ. 184 καὶ Μέρος Β', Ἀθῆναι 1965, σ. 104.— Νίκου Καραρᾶ, Δύο παλιὰ προικοσύμφωνα τῆς Σμύρνης, «Μικρ. Χρον.», ΙΔ'. (1970) σ. 528 καὶ Ν.Π. Ἐλευθεριάδου, ὅ.π., σ. 175.

3. Κ. Λαμέρα, ὅ.π., σ. 29.— Νίκου Καραρᾶ, ὅ.π., σ. 528.— Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, Μαμαρωνησιώτικη Ἐθιμογραφία, «Μικρ. Χρον.», ΙΔ'. (1970) σ. 311 - 312.

4. Κ. Λαμέρα, ὅ.π., σ. 29.

5. Νίκου Καραρᾶ, ὅ.π., σ. 528.

6. Κωνσταντίνου Ἀθ. Διαμάντη, Τὰ περιεχόμενα τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, τ. Α'. Ἀθῆναι 1972, σσ. 407 - 474 Ἀρχεῖον τοῦ τῶς Ταμείου Ἀνταλλαγίμων, Α' Κώδικες καὶ σσ. 474 - 477 ἀλφαβητικὸ εὔρετῆριον τῶν κωδίκων.

ούτε στὶς ἀναγνωρισμένες ὁργανώσεις τῶν Μικρασιατῶν ποὺ μᾶς εἶναι γνωστές. Ἄλλοι κώδικες καταστράφηκαν ἀπὸ διάφορες αἰτίες (πυρκαγιές, σεισμούς κτλ.), ὅπως λ.χ. τῆς Μητροπόλεως Κυζίκου⁷, στὴ φοβερὴ πυρκαγιὰ τοῦ 1917, καὶ ἄλλοι, ἂν διασώθηκαν, εἶναι ἄγνωστο ποῦ βρίσκονται σήμερα.

* * *

Στὰ δημοσιεύμενα προικοσύμφωνα⁸ παρατηροῦμε ὅτι:

I. Ἀκολουθοῦν ὁρισμένους τύπους. Στὸν πρῶτο, τὸν πιὸ ἀπλὸ καὶ περισσότερο συνηθισμένο, καταγράφονται μόνο τὰ προικιά τῆς νύφης. Στὸ δεύτερο ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προίκα τῆς νύφης καταγράφεται καὶ προγαμιαία δωρεὰ τοῦ γαμπροῦ πρὸς αὐτήν. Πιὸ σπάνιος εἶναι ὁ τρίτος τύπος, στὸν ὁποῖο περιέχεται, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προίκα τῆς νύφης καὶ τὴν προγαμιαία δωρεὰ τοῦ γαμπροῦ, καὶ προικοδότηση τοῦ γαμπροῦ ἀπὸ τοὺς γονεῖς του.

II. Ἡ προίκα τῆς νύφης, ποὺ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὰ οἰκονομικὰ τῶν γονέων της, ἀποτελεῖται ἀπὸ κινητὰ καὶ ἀκίνητα ἢ μόνο ἀπὸ κινητὰ. Συγκεκριμένα οἱ γονεῖς προικίζουν τὴ μελλόνυμφη κόρη τους μὲ εἰκόνα ἢ εἰκόνες, ἀσπρόρουχα, εἶδη ρουχισμοῦ καὶ οἰκιακῆς χρήσης, ἐπιπλα, κοσμήματα, χρήματα, ζῶα, ἀκίνητα⁹ (σπίτι, δένδρα, κλήματα κτήματος). Στὴν προίκα τῆς νύφης περιλαμβάνονται καὶ τὰ εἶδη ποὺ προορίζονται γιὰ ἀποκλειστικὴ χρῆση ἀπὸ τὸ γαμπρό.

III. Ἡ προγαμιαία δωρεὰ τοῦ γαμπροῦ¹⁰ πρὸς τὴ νύφη, ὅπου παρουσιάζεται ἡ περίπτωση αὐτή, ἀποτελεῖται ἀπὸ κοσμήματα, μετρητά, ρουχισμὸ καὶ, σπάνια, ἀκίνητα.

IV. Ὁ γαμπρὸς προικοδοτεῖται ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, ἐφόσον παρουσιάζε-

7. Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου: α) Ἄπομνημονεύματα, ἤτοι σειρὰ γεγονότων συμβάντων ἐν Ἀρτάκης κατὰ τό, ἀπὸ 20 Ἰουνίου 1882 - 19 Ἰουνίου 1920, διάστημα 38 ἐτῶν μετὰ προλεγομένων περὶ Ἀρτάκης καὶ Κυζικηνῆς χερσονήσου, (χειρόγραφο ἀρ. 217), γραμμένο στὰ 1961, Β', σσ. 639 - 657 καὶ β) Ἀρτάκη, (χειρόγραφο ἀρ. 31), γραμμένο στὰ 1954, σ. 48 - 49.— Κωνστ. Σ. Μακρῆ, Κυζικηνὴ Χερσονήσος, (Μικρ. Χρον.), ΣΤ'. (1955), στὶς σημειώσεις τῶν σελίδων 158, 161, 162.— Μὲ τὴν ὑπογραφὴ Ι.Μ. (Ἰπποκράτους Κ. Μακρῆ), Λαογραφικὰ Ἀρτάκης, (Μικρ. Χρον.), Ι'. (1957) σ. 233 - 234 ὑπάρχει τὸ κείμενο τραγουδιοῦ σχετικοῦ μὲ τὴν πυρκαγιὰ τοῦ 1917, καὶ σ. 270 τὸ κείμενο μὲ τὴ μελωδίαν, ἀπὸ τὸν Στρατῆ Μπατζακῆ.

8. Τὸ προικοσύμφωνο λέγεται καὶ ἐγκληβή (ἐγγλαβή) — ἀνεγκλαβή — ἀγλαβή [Βλ. Ν.Κ.Χ. Κωστῆ, Συμυρναϊκὰ Ἀνάλεκτα, Mélanges Smyrniens, ἔκδοσις β', ἐν Ἀθήναις 1906.— Νίκου Καρχῆ, ὁ.π., σσ. 528, 530.— Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, ὁ.π., σσ. 310, 312.— Νίκου Ε. Μηλιώρη, ὁ.π., Μέρος Α', Ἀθῆναι 1955, σ. 184 καὶ Μέρος Β', Ἀθῆναι 1965, σ. 104.

9. Ν.Π. Ἐλευθεριάδου, ὁ.π., σσ. 23 - 24, 110, 175.— Ἰππ. Κ. Μακρῆ, Οἱ κάτοικοι τῆς Κυζικηνῆς Χερσονήσου, (Μικρ. Χρον.), Θ' (1961) σ. 216.— Ἰππ. Κ. Μακρῆ, Λαογραφικὰ Ἀρτάκης, (Μικρ. Χρον.), Ζ'. (1957) σ. 206.

10. Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, ὁ.π., σ. 312.

ται τέτοια περίπτωση, με σπίτι, κτήματα, χρήματα, ρουχισμός, κοσμήματα και λοιπά.

Στην έκδοση ακολουθοῦμε την ὀρθογραφία καὶ τὴν στίξη τῶν ἐγγράφων. Κάθε προικοσύμφωνο συνοδεύεται ἀπὸ σημειώσεις με παρατηρήσεις γιὰ: α) τὸν τύπο τοῦ ἐγγράφου καὶ β) τὰ τοπωνύμια καὶ πρόσωπα ποὺ ἀναφέρονται. Στὸ τέλος προσθέσαμε πίνακες τοπωνυμίων, κυρίων ὀνομάτων καὶ λέξεων.

Β'. ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Προικοσύμφωνο τοῦ Σμυρναίου Γ. Τάστα (9 Ἰουλίου 1841)

Ὁ Γεώργιος Τάστας προικίζει τὴν κόρη του Ντουντοῦ τὴν ὁποία πρόκειται νὰ παντρεύει με τὸν Ἰωάννη Πρωτοπάτση.

Τὸ χειρόγραφο εἶναι μονοσέλιδο, διαστάσεων 0,403 x 0,154. Γραφὴ εὐανάγνωστη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐφημ. «Μικρασιατικὴ Ἠχώ», ἀρ. φύλλ. 177, Ἀπρίλιος 1976, σελ. 2, ὅπου ἔχει δημοσιευτὴ τὸ κείμενο με λεξιλόγιο καὶ πληροφορίες σχετικὲς με τὴν οἰκογένεια Τάστα. Τὸ πρωτότυπο βρίσκεται στὸ ἀρχεῖο τοῦ κυρίου Τάσου Ἀντωνοπούλου, ἐπίτιμου Πρεσβευτῆ.

Φωτοαντίγραφο τοῦ πρωτοτύπου βρίσκεται καὶ στὸ ἀρχεῖο τοῦ Ε.Μ.Ε.Α. (Ἐθνικὸ Μουσεῖο τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς).

Εἰς δόξαν τε καὶ αἰνεσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι²/στοῦ τοῦ Εὐλογήσαντος τὸν γάμον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαῖ³/ας καὶ τιμήσαντος αὐτὸν τῇ θεανδρικῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ⁴/ καὶ τὴν κοίτην ἀμίαντον ἀποφήναντος· ἐπὶ ἀδείῃσει καὶ γάρ⁵/ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους οὕτω γέγονε, καὶ πολλοὶ διὰ τοῖς καλ⁶/λιτεκνίας τῷ θεῷ ἐδάρεστοι ἀπεδείχθησαν. ⁷/Διὰ τοῦτο καὶ γὼ ὁ δοῦλος τοῦ θεοῦ Γεώργιος Τάστας⁸/, ἔχων θυγατέρα νόμιμον ὀνόματι Ν τ ο ν ν τ ο ὺ καὶ βουλόμενος⁹/ συζεῖσθαι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τῷ κυρίῳ Ἰωάννῃ Πρώτῳ¹⁰/πατση. Εἵχομαι αὐτοῖς ὕμειαν, εὐτυχίαν, ζῶην εἰρηνικὴν¹¹/ καὶ εὐτεκνίαν. Ἐπειτα προικοδοτῶ αὐτῇ τὰ κάτωθεν¹²/. Ἐν πρώτοις μίαν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου εἰς σκέπην καὶ βοήθειάν των¹³/. Εἰς μετρητὰ γρ. 15.000 δεκαπέντε χιλιάδας. ¹⁴/Εἰς μάλαγμα. Ἐν ζευγάριον βραχιόλια. Ζῖρκα μονσχάλια σαράντα¹⁵/. Εἰς ἀσήμι. δώδεκα ζάρφια, δώδεκα κοντάλια, δύο πιατάκια¹⁶/, ἓνα δίσκον, μίαν τζουκαριέρα, καὶ μίαν κούπαν.¹⁷/ Εἰς διαμαντικόν. Ἐν ζευγάρι σκουλαρίκια, δύο μονόπε¹⁸/τρα καὶ μίαν βεργέταν. ¹⁹/Εἰς μαργαριτάρι. Ζῖρκα ὀκτὼ μονσχάλια καὶ ἓν φερμονάλι.²⁰/ Ἐννέα ῥόμπαις.²¹/ πέντε μοχτζάδες.²²/ δώδεκα μισο-

φρούστανα.²³/ δεκα-οκτώ υποκάμισα.²⁴/ δεκα-οκτώ συντρόφια.²⁵/ δεκα-οκτώ ζευγάρια κάλτζαις.²⁶/ ἑξ ζευγάρια γάντια.²⁷/ ἑξ ζευγάρια γόβαις.²⁸/ ἑξ καζά-
καις.²⁹/ ἑννέα ποσάκια.³⁰/ δύο καπέλλα.³¹/ δύο τουλίια.³²/ ἓνα τουλούκι.³³/ δύο-
δεκα μανδύλια εἰς χοῦσιν χειρῶν.³⁴/ δώδεκα μαχραμάδες.³⁵/ δώδεκα πετζέ-
ταις, ἑν τραπεζομάνδηλον.³⁶/ μία δονζίνα μαχαιοσπύρουνα.³⁷/ ἑξ ζευγάρια
συνδόνια.³⁸/ ἑξ ζευγάρια σένιας.³⁹/ μία γαρθαρόμπα.⁴⁰/ ἑξ μαξιλάροις ἀπὸ σόφι
γεμάτες μαλλί.⁴¹/ ἑν μακάτ.⁴²/ δύο μιντέρια.⁴³/ δύο στρώματα.⁴⁴/ ἓνα μαξι-
λάρι αὐτῶν.⁴⁵/ δύο παπλώματα ἀπὸ τζίτι καλόν.⁴⁶/ εἴκοσι ὀκάδες μπακιρι-
κόν.⁷⁴

Σμύρνη τὴν 9 Ἰουλίου 1841

Γεω. Σάββας μαρτυρῶ

Γεώργιος Τάστας.

Εἰστάθιος Ἀθανασίου μαρτυρῶ

Λημήτριος μιχαήλ μαρτι.

Ἰωάννης Πρώτοπατσης

Χρῆστος Χ'' ἡλθα μαρτηρῶ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

¹Επικύρωση δὲν ὑπάρχει ἀπὸ ἐκκλησιαστικῆ ἀρχῇ¹¹. Τὸ ἔγγραφο δὲν ἔχει σφρα-
γίδα οὔτε χαρτόσημο.

Οἱ 11 πρῶτες σειρές, τοῦ προικοσύμφωνου αὐτοῦ, εἶναι γραμμένες μὲ μιὰ
ὀρισμένη μορφή πού τῇ συναντᾶμε σὲ δημοσιευμένο συμφωνακὸ προικοσύμφω-
νο¹² τοῦ 18ου αἰῶνα.

Τὸ ἔγγραφο ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 (δύο) παραγράφους.

Σημειώνουμε ἀκόμη τὶς κυριότερες διαφορὲς στὴν ἀνάγνωση τοῦ κειμένου
μὲ τὸ κείμενο πού δημοσιεύτηκε στὴ Μ.Η.

στ. 9	αὐτὴν (Πρ.)	— αὐτῇ «Μ.Η.»
στ. 9	Πρώτοπατση (Πρ.)	— Πρωτοπάτση «Μ.Η.»
στ. 14,19	ζίρκα (Πρ.)	— τζίρκα «Μ.Η.»
στ. 17	ζευγάρι (Πρ.)	— ζευγάριον «Μ.Η.»
στ. 19	καὶ (Πρ.)	— παραλείπει «Μ.Η.»
στ. 22	μισοφούστανα (Πρ.)	— μεσοφούστανα «Μ.Η.»
στ. 40	γεμάτες (Πρ.)	— γεμάτο «Μ.Η.»
στ. 50	μαρτι.. (Πρ.)	— μαρυρο «Μ.Η.»
στ. 50	Ἰωάννης Πρώτοπατσης (Πρ.)	— Ἰωάννης Πρωτοπάτσης «Μ.Η.»

11. Μητροπολιτικὴ Σμύρνης ἦταν ὁ Ἀθανάσιος ἀπὸ τὸ 1840 — Δεκέμβριο τοῦ 1850.
[Βλ. Χρήστου Σωκρ. Σολωμνίδη, Ἡ Ἑκκλησία τῆς Σμύρνης, Ἀθήνα 1960,
σσ. 206 - 208].

12. [Βλ. Ν.Κ.Χ. Κωστή, Συμφωνικά Ἀνάλεκτα, Mélanges Smyr-
nέens, ἔκδοσις β', ἐν Ἀθήναις 1906, σσ. 75 - 80 μὲ τὴ χρονολογία 1778 - Ἰανουαρίου
18].

Τὸ ἐπίθετο Πρωτοπάτσης (στ. 9 καὶ 50) παρουσιάζει τὴν κατάληξη διορθωμένη μετὰ πολλὴν μελάνην καὶ δυσκολοδιάβαστη. Εἶναι ἐπέμβαση τὴν ὁποία δὲν μποροῦμε νὰ προσδιορίσουμε ἂν εἶναι διόρθωση τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἢ ὑστερότερη. Ὁ τόνος στὸ ἐπίθετο εἶναι στὴν πρώτη συλλαβή, δηλαδὴ πρὶν τὴν προπαρλήγουσα (Π ρ ὠ τ ο πα τ σ η ς).

Οἱ ὑπογραφὰς τοῦ προικοδότη πατέρα, τοῦ γαμπροῦ καὶ τῶν μαρτύρων εἶναι στὸ τέλος τοῦ κειμένου, κάτω ἀπὸ τὴν χρονολογία τῆς σύνταξής του.

Οἱ ὑπογραφὰς τῶν μαρτύρων καὶ τῶν συμβαλλομένων εἶναι σὲ δύο στήλες: 3 στὴ δεξιὰ καὶ 3 στὴν ἀριστερά.

8. Ν τ ο υ ν τ ο ὦ. Βιργινία (ἄλλοτε Ντουντοῦ ἢ Βασιλική) σύζυγος Ἰωάννου Κ. Πρωτοπάτση, τὸ γένος Γεωργίου Τάστα, Σμυρναίου [Βλ. ἐφημ. «Μικρασιατικὴ Ἡχώ», Ἀπρίλιος 1976, ἀρ. φύλλ. 177, σ. 2].

9 - 10. Ἰ ω ά ν ν η Π ρ ὠ τ ο πα τ σ η (πρβλ. καὶ σ. 50) Ἰωάννης Κωνσταντίνου Πρωτοπάτσης (ἀρχικὰ Πρωτοπαπᾶς). Γεννήθηκε στὴν Κῶ στὰ 1812, νέος ἐγκαταστάθηκε στὴ Σμύρνη, πέθανε στὴ Σύρο τὸ 1867. Δάσκαλος¹³ στὴν ἀρχή, διακρίθηκε ἀργότερα στὸ ἐμπόριο σύκων, ἔκανε περιουσία καὶ ἔγινε μεγάλος εὐεργέτης τοῦ Γραικικοῦ Νοσοκομείου Σμύρνης [Βλ. ἐφημ. «Μικρασιατικὴ Ἡχώ», Δεκέμβριος 1975, ἀρ. φύλλ. 173, σ. 2].

Γ ε ω. Σ ά β β α ς, πού ὑπογράφει ὡς μάρτυρας, εἶναι λόγιος ἔμπορος στὴ Σμύρνη (1792 - 1854), θερμὸς ὁπαδὸς τοῦ Κούμα καὶ τοῦ Οἰκονόμου, φίλος τοῦ Ἡλιουπόλεως Λεοντίου. [Βλ. Ν.Κ.Χ. Κωστῆ, ὅ.π., σ. 109 σημ. 1, συνέχεια σ. 110 σημ.]. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὡς συνδρομητὴς καὶ συνίστορας τοῦ Πατριαρχικοῦ Σταυροπηγιακοῦ Φιλολογικοῦ Σχολείου τῆς Σμύρνης σὲ ἔγγραφο τοῦ 1819 [Βλ. Νίκου Α. Βέη, Πέντε ἔγγραφα περὶ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου Σμύρνης, «Μικρ. Χρον.», Γ'. (1963) σ. 291].

Χ ρ ῆ σ τ ο ς Χ' ἡ λ η α, πού ὑπογράφει ἐπίσης ὡς μάρτυρας, ἀναφέρεται ὡς συνδρομητὴς στὸν «κατάλογο τῶν φιλομαθῶν συνδρομητῶν ἐκ Σμύρνης» γιὰ τὸ βιβλίον: ΜΟΥΤΤΕΝΕΒΑ ΙΑΙΜΑΕΡΙΝ ΙΤΖΜΑ-

13. Ἀναφέρεται ὁ Ἰ. Πρωτοπαπᾶς ὡς καθηγητὴς, στὸ ἀνώτερο τμήμα μέσης παιδείσεως τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης, ἐπὶ τῆς διευθύνσεως Πάπ καὶ Νεοκλήους, 1837 Ἀπριλίου 1 — 1838 [Βλ. Μ. Παρανίκα, Ἱστορία τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης ἐκ τῶν πηγῶν συνταχθεῖσα, ἐν Ἀθήναις 1885, σ. 147]. Ἐπίσης ἀναφέρεται ὁ Ἰωάννης Πρωτοπάτσης μετὰ τῶν εὐεργετῶν τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς [Βλ. Μ. Παρανίκα, ὅ.π., σ. 75] καὶ μετὰ τῶν ἐφόρων τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 1860 - 1863 [Βλ. Μ. Παρανίκα, ὅ.π., σ. 83].

Λ Η. Γ ι ά ν η. Ι Α Μ Ι Ε Τ Ε Π. Ι Α Μ Ι 'Ρ Α Κ Α Μ. Ι Α Μ Ι Τ Ζ Ι -
Φ Ρ Ε. Τ Ζ Ι Χ Α Ν Ν Ο Υ Μ Α. Ι Α Μ Ι Τ Τ Η Π. Γιουανήτζε ενβάζι
κιταπλερτέν σετζιλίπ, 'Αλεσεβί Τοϋρκτζε λισανέ τερτζουμέ όλτου ΑΤΑΝΑ-
ΛΗ ΜΩ·Υ·ΣΗΣΤΕΝ. 'Ανατολτά 'Ιλμέ ταλήπ κιμέσνελερ ιτζίν. ΣΜΥΡΤΕ.
ΓΙΟΝΑΝΗ ΜΠΑΣΜΑΧΑΝΕΣΙΝΤΕ 1836¹⁴, σ. 241.

Πιθανόν νά πρόκειται γιά τόν επίτροπο τῆς ἐκκλησίας 'Αγίας Φωτεινῆς,
τὸν Χατζη-Ήλία, ποὺ ἀναφέρεται ὡς μάρτυς σὲ ἔγγραφα τῶν ἐτῶν 1793 καὶ
1845 [Βλ. Ν.Κ.Χ. Κωστῆ, ὁ.π., σσ. 101, 106].

2. Προικοσύμφωνο τῆς Ἄννας Τσοπάτη (Μαρμαρᾶς, 20 Ὀκτωβρ. 1867)

Ἡ Ἄννα σύζυγος τοῦ Εὐθυμίου Τσοπάκη προικίζει τὴν κόρη της Παρασκευ-
ούλα, τὴν ὁποία πρόκειται νά παντρεύει μετ' τὸν Κωνσταντῖνο Θωμᾶ. Ὁ γαμπρὸς
δίνει προγαμιαία δωρεὰ στὴ νύφη.

Πρωτότυπο (ἄρ. 65) σὲ μονόφυλλο, γραμμένο καὶ στὶς 2 σελίδες (recto-
verso), διαστάσεων 0,429 x 0,310. Μελάνη μώβ. Γραφὴ εὐανάγνωστη. Διατη-
ρεῖται σὲ καλὴ κατάστασι.

Τὸ ἔγγραφο ἀνήκει στὴν κυρία Παναγιώτα Θ. Μετζίτη, κάτοικο Νέου Μαρμαρᾶ, νομοῦ
Χαλκιδικῆς. Τὸ ἔφερε στὸ ἀρχεῖο τοῦ Κ.Μ.Σ. ὁ συνεργάτης Χαράλαμπος Νικηφορίδης στὶς
3.10.1960 καὶ δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορὰ.

Κύριε ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστέ! ὁ παραγενόμενος εἰς τὸν ἐν Κανᾶ τῆς²/ Γαλ-
λαιᾶς Γάμον, καὶ τὸν ἐκέισε γάμον εὐλογῆσας. Πρεσβείαις³/ τῆς Παναχράν-
του Σου Μητροῦς καὶ Θεοτόκου Μαρίας τῇ εὐχῇ δὲ καὶ⁴/ εὐλογίᾳ τοῦ προϊστα-
μένου Ἱερέως, εὐλόγησον καὶ τὸν παρόντα Γάμον.

⁵/Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ἐγὼ ἡ Ἄννα τοῦ πότε Εὐθυμίου Τσο⁶/πάκι, διὰ νομί-
μον καὶ κανονικοῦ γάμον, στέψαι μέλλονσα τὴν⁷/ γνησίαν μου θυγατέραν ὀνο-
μαζομένην Παρασκευοῦλαν, μετὰ τοῦ⁸/ Κυρίου Κωνσταντίνου Θωμᾶ, ἀμφοτέ-
ρους εἰς γάμον πρῶτον.

⁹/Ἐν πρώτοις τοῦ δίδω τὴν εὐχὴν μου. Ὡς προῖκα¹⁰/ δέ, ὅτι μοὶ ἐδωρή-
σατο Κυρίως ὁ Θεός.

¹¹/εἰκόνα μία τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς. Στρώματα δυὸ δίμυνα¹²/ μὲ μα-
λιά. Ἐφαπλώματα τρεῖα. Σινδόνα πέντε. Καπλατίκια¹³/ πέντε. Προσκεφά-

14. Σπουδαία Σύνοψη Ἐπιστημῶν, δηλαδή Ἡθικὲς Ἐπιστή-
μες, Ἀριθμητικὴ, Ἀλγεβρα, Γεωγραφία, Φυσικὴ. Ἐκλογὴ ἀπὸ
διάφορα ἑλληνικὰ βιβλία καὶ ἀκριβὴς μετάφρασις στὴν τουρκικὴ γλῶσσα ὑπὸ Μωῦσέως τοῦ
ἔξ Ἀδάνω, γιὰ ὅσους ἐνδιαφέρονται στὴν Ἀνατολὴ γιὰ τίς ἐπιστῆμες. Ἐν Σμύρνῃ, Ἑλλη-
νικὸ Τυπογραφεῖο, 1836.— Ἀνάλυσις τοῦ βιβλίου βλ. Salaville — E. Dalleggio, K A R A -
M A N L I D I K A, Athènes 1958, τ. I, N° 74, σσ. 221 - 224.

λαιο δίμυτα δώδεκα. Προσκεφάλαιο ἕτερα ὀκτώ.¹⁴ δύο πλεκτά, τέσσερα χασένια, τρεῖς ἀπὸ φέλλα. Ταγιαμάς ἑνας¹⁵ ἀπὸ δαμάσκο. Ἐξ αὐτῶν τὰ ἕξι εἶναι γεματα ἀπὸ μαλιά,¹⁶ τὰ δὲ ἄλλα ἀπὸ βαμβάκι. Ἐνδυμασίαι εἰς φουστάνια ἑπτὰ.¹⁷ ἡ πρώτη ἀπὸ ἀτλάζη, ἡ δευτέρα ἀπὸ φέλλα, αἱ δὲ ἄλλαι ἀπὸ ¹⁸ποχοράκι διαφόρων εἰδῶν καὶ χρωμάτων. Ἐτεροι ἐνδυμασίαι¹⁹ δώδεκα ἀπὸ πασμά. ἕξ αὐτῶν αἱ ἕξι εἶναι φουστάνια, αἱ δὲ²⁰ ἄλλαι ἕξι εἰς βρακιά. Φραγκόγουννα μία ἀπὸ φέλλα μὲ γου²¹ ναιρικό. Φραγκόγουννα μιὰ ἀπὸ τσόχα μὲ μύλο. Ζακέτο ἕνα²² Φραγκόγουννα μία ἑτέρα ἀπὸ ποχοράκι. Ἐνα Ζακέτο ἑτερον²³ ἀπὸ φέλλα. Ὑποκάμισα εἴκοσι ὀκτώ. Μεσάλες πέντε,²⁴ μεσάλια τρεῖς. Μεσαλάκια τοῦ τραπεζιοῦ δεκαπέντε.²⁵ Σοφραλίκια τέσσερα. Μακάτια δύο, τὸ ἕνα δίμυτο, τὸ²⁶ ἄλλο ἀπὸ πασμά. Σκεπάσματα τοῦ μετεργιοῦ. τακήμια²⁷ δύο ἀπὸ χασές. Μανδυλάκια τρεῖς. Φλοῦδες μεταξοτὲς²⁸ δώδεκα. Σοφράς πακηρένιος ἑνας. ταψιά τρεῖς μὲ τὰ καπά²⁹ κια των. Τέντζερες μὲ τὸ καπάκι. Σεντοῦκι ἕνα ἀξίας γρ.³⁰ ἐννεήντα πέντε. Ρόμπες πέντε. αἱ τρεῖς ἀπὸ χασές, αἱ δὲ³¹ δύο τοῦ λᾶκκον. Ἀσπροφοῦστες τέσσαρες δύο ὕφαντες³² καὶ δύο ἀπὸ χασές. Προικίζεται ἡ νύμφη καὶ μὲ ἕνα³³ ὁσπητότοπον, κείμενον ἐν τῇ συνοικίᾳ τῶν Ταξιαρχῶν.

³⁴Ταῦτα πάντα δίδω ἐγὼ ἡ μήτηρ εἰς τὴν³⁵ κόρη μου Παρασκευοῦλαν, ἵνα ἔχη καὶ μεταχειρίζεται αὐτὰ³⁶ ὡς ἰδια κτήματά της.

³⁷Γράφει καὶ ὁ γαμβρὸς τὴν νύμφην διὰ τὴν προ³⁸γάμου δωρεάν ἕνα δακτυλίδιον χρυσοῦν ἀξίας γρ. ἑκατόν. ἕνα ξενγάρι³⁹ σχολαρίκια ἀξίας γρ. πενήντα. καὶ εἰς φλωριά ἀξίας γρ. τρεῖς. ⁴⁰μία ἐνδυμασία γρ. πενήντα. καὶ τὸ ἥμισυ ιδιόκτητον μου ὁσπη⁴¹τιον ἄνω καὶ κάτω κατὰ τοῦ τόπου τὸ σύστημα.

⁴²ὁ δὲ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἀνξάνεσθαι καὶ πληθύνεσθαι, ἀνξάνει⁴³ πληθύναι αὐτοὺς καὶ εὐλογῆσαι.

⁴⁴ὁθεν ἐσχηματίσθη τὸ παρὸν Προικοσύμφωνον.

Ἐν Μαρμαρᾷ τῇ 20 8βρίου 1867

(θέση χαρτοσήμου)

Οἱ παρευρεθέντες

τὰ συμβαλλομένα μερῇ

Ἄρνα Εὐθυμίου

Ὁ Προϊστάμενος Ἱερεὺς,

Κωστατῆς Θωμᾶ

»ὁ Ἀρχηγὸς πατὴρ ἐλευθέρως

»Πατριάρχης

ἡ Δημογεροντία

Ἀ. Χατζάκης

ὁ τοῦ Ἁγίου Προικονήσον. Ἐπίτροπος Φ. Διαμαντίδης.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ ἐπικύρωση τοῦ ἐγγράφου ἀπὸ τὸν ἐπίτροπο τοῦ Ἀγίου Προικονήσου εἶναι στὸ τέλος τῆς δεύτερης σελίδας.

Τὸ ἐγγράφο δὲν ἔχει σφραγίδα. Ἐχει ὅμως χαρτόσημο. Βρίσκεται στὸ δεξιὸ μέρος τῆς δεύτερης σελίδας, διαστάσεων 0,038 x 0,027. Ἐχει χρῶμα ἄσπρο καὶ κίτρινο. Στὸ πάνω μισὸ μέρος ἔχει τουρά, κάτω ἀπὸ τὸν τουρά ὑπάρχουν γράμματα μὲ παλαιὰ τουρκικὴ γραφὴ. Στὶς 4 γωνίες ἡ ἡμισέληνος.

Τὸ ἐγγράφο ἀποτελεῖται ἀπὸ 7 παραγράφους.

Πάνω στὸ χαρτόσημο, μὲ μελάνη γραμμένα, ὑπάρχουν ἡ χρονολογία σύνταξης τοῦ ἐγγράφου καὶ οἱ ὑπογραφές τῶν συμβαλλομένων μερῶν δηλαδὴ τῆς μητέρας-προικοδότριας καὶ τοῦ γαμπροῦ.

Στὸ ἀριστερὸ μέρος τῆς δεύτερης σελίδας ὑπάρχουν οἱ ὑπογραφές τῶν παρευρεθέντων δύο ἱερέων καὶ ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῆς Δημογεροντίας.

33. **συνοικία τῶν Ταξιαρχῶν.** Ἡ κεντρικὴ χριστιανικὴ συνοικία τοῦ Μαρμαρᾶ [Βλ. Ἀρχεῖο Κ.Μ.Σ. Ἐπαρχία ΒΙΘΥΝΙΑ, Περιφέρεια Κωνσταντινουπόλης, τμήματος Μαρμαρᾶ, ΜΑΡΜΑΡΑΣ Δελτίο: Μαχαλάδες.— Βλ. ἀκόμη Εὐστρ. Ε. Βαλσαμῆ — Νικ. Σ. Λαμπαδαρίδου, Προκοννησιακὰ Ἱστορικά, Ἀθῆναι 1940, σ. 62].

Μαρμαρᾶ. Παραθέτουμε βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ Μαρμαρᾶ: [J. Marquardt, Ἱστορία τῆς Κυζίκου, μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου Γρηγοριάδου Κυζικηνοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1878, σσ. 20, 38.— Χρίστου Ζαχαριάδου, Ιατροῦ, Περὶ τῆς Ἐπαρχίας Προικονήσου, «Ξενοφάνης», Α' (1896) σ. 408 - 409.— Ἐπαρχία Προικονήσου, Στατιστικὴ, «Ξενοφάνης», Γ' (1905) σ. 190 - 191.— Παντ. Μ. Κοντογιάννη, Γεωγραφία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, Ἀθῆναι 1921, σ. 268 - 269.— Εὐστρ. Ε. Βαλσαμῆ — Νικ. Σ. Λαμπαδαρίδου, ὅ.π., σ. 59.— Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, Μαρμαρονησιώτικη Ἐθνογραφία, «Μικρ. Χρὸν.», ΙΔ' (1970) σσ. 273 - 275].

Ἀρχηγ' παπᾶ Ἐλευθερίου, ποὺ ὑπογράφει, ὡς μάρτυρας, πιθανὸν νὰ εἶναι ὁ Παπᾶ Ἐλευθερίου ποὺ ἀναφέρεται ὡς δικαστὴς τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Προικονήσου σὲ ἐγγράφο τοῦ 1902. [Βλ. Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, ὅ.π., σσ. 324, 326].

Πα'' Κυριακός. Πιθανὸν ἐπίσης νὰ εἶναι ὁ Παπᾶ Κυριακός ποὺ ἀναφέρεται καὶ αὐτὸς ὡς δικαστὴς τοῦ Μικτοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Προικονήσου σὲ ἐγγράφο τοῦ 1902. [Βλ. Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδου, ὅ.π., σσ. 324, 326].

Ἀ. Χατζάκης, μάρτυρας κατὰ τὴ σύνταξη τοῦ προικοσυμφώνου, ἀναφέρεται ὡς συνδρομητῆς, τῆς νήσου Μαρμαρᾶ, γιὰ τὸ βιβλίο τοῦ Μανουὴλ Ἰω.

Γεδεών, Π ρ ο ι κ ό ν ν η σ ο ς, 'Εκκλησιαστική Παροιμία. Ναοὶ καὶ Μοναί — Μητροπολίται καὶ 'Επίσκοποι, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1895, σ. 231.

"Α γ ι ο ν Π ρ ο ι κ ο ν ή σ ο υ, πού ἐπικυρώνει μὲ τὴν ὑπογραφή του τὸ προικοσύμφωνο ὀνόμαζαν τὸ μητροπολίτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας Προικονήσου. Ὁ Γ ε δ ε ὶ ν ὑπῆρξε μητροπολίτης Προικονήσου γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1841 - Ἰούλιο 1853. Μετατέθηκε στὴ μητρόπολη τῆς Σόφιας τὸν Ἰούλιο τοῦ 1853. Στις 19 Ἀπριλίου 1861 ἀνέλαβε τὴν ἐκκλησιαστικὴ παροιμία Προικονήσου γιὰ δευτέρη φορὰ ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1877. [Βλ. Μανουῆλ Ἰω. Γεδεών, ὁ.π., σ. 213 - 214].

Φ. Δ ι α μ α ν τ ῖ δ η ς. 'Επίτροπος τοῦ Μητροπολίτη Προικονήσου, Γεδεών. Πρέπει μᾶλλον νὰ ταυτιστεῖ μὲ τὸν Φώτιο Διαμαντίδη πού ἀναφέρεται ὡς συνδρομητῆς τῆς νήσου Μαρμαρᾶ, γιὰ 5 σῶματα, τοῦ βιβλίου Π ρ ο ι κ ό ν ν η σ ο ς τοῦ Μανουῆλ Ἰω. Γεδεών [ὁ.π., σ. 231].

3. Προικοσύμφωνο τῆς Σοφίτζας Μυτάφογλου (Ἀρτάκη, 19 Ἰανουαρίου 1874)

'Η Σοφίτζα σύζυγος τοῦ Κωνσταντίνου Μυτάφογλου προικίζει τὸ γιό της Θεόδωρο. Ὁ Θεόδωρος δίνει προγαμιαία δωρεὰ στὴ νύφη. Ὁ Δημήτριος Γούναρης καὶ ἡ σύζυγός του Χατζητομνῆ προικίζουν τὴν κόρη τους Ἑλένη.

Τὸ χειρόγραφο πού βρίσκεται στὰ ἀρχεῖα τῆς ἐφημερίδας «Μαρμαρινὰ Νέα» (ἀρ. 57) εἶναι μονοσέλιδο, διαστάσεων 0,37 x 0,246. Γραφὴ δυσανάγνη.

Τὸ ἔγγραφο στὸ πᾶν μέρος καὶ στὸ μέσο φέρει τουρά. Κάτω ἀπὸ τὸν τουρὰ ὑπάρχουν 3 σειρὲς κείμενο μὲ παλαιὰ τουρκικὴ γραφή. Ἔχει δημοσιευτεῖ στὴν Ἑφημ. «Μαρμαρινὰ Νέα», ἀριθ. φύλ. 172 - 173, Ὀκτ. - Νοεμ. 1960, σ. 7., χωρὶς κανένα σχολιασμό.

'Ο τοῦ Σεβ(ασμιωτάτου) Ἱεροῦ Ἀγίου Κυζίκου Γενικός ἐπίτροπος²/ Σακελλάριος Νικόλαος ἐπιβεβαίωι

³/Προικοσύμφωνον τοῦ Κυρίου Θεοδώρου Κωνσταντίνου μετὰ τῆς Ἑλένης Δημητρίου-Γούναρη

+ ⁴/ Γένοιτο Κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.

⁵/Ὁ Κύριος Θεόδωρος υἱὸς τοῦ ποτὲ Κωνσταντίνου ἔρχεται εἰς γάμον κοινωσίαν μετὰ τῆς Ἑλένης θυγατρὸς τοῦ Δημητρίου Γούναρη ἀμφότεροι εἰς γάμον πρῶτον καὶ προικοδοτωῦντες, προικοδοτεῖται μὲν ὁ Θεόδωρος παρὰ τῆς μητρὸς⁷ αὐτοῦ Σοφίτζας τὰς ἐκ ψυχῆς αὐτῆς μητρικὰς εὐχὰς καὶ ἐπομέ-

νως ὅσα εἰς ἀκίνητα κτήματα δίδει εἰς αὐτὸν⁸/ ἀπὸ τὸ πατρικὸν αὐτῶν ὁσπή-
τιον τὸ κείμενον ἐν τῇ ἐνορίᾳ τοῦ Ἁγίου Νικολάου τὸ ἡμισυ. πλησίον ἐξ⁹ ἐνὸς
μέρους⁹/ γειτνιαζόμενον μὲ τὸ ὁσπήτιον τῆς Ἑλενίδος Κούτρεινας καὶ ἀπὸ τρία
μέρη δρόμος. κατάντικρι δὲ αὐτοῦ Νικόλαος Κελέκης.¹⁰/ εἰς τὰ Καμίνια ξε-
πιτλήκει τὸ ὄλλον μὲ ἐβδομήκοντα ἐλεόδενδρα συνορευόμενον μὲν ἐξ ἐνὸς μέρους
Γιανά¹¹/κης Τζουκελόγλους, κάτωθεν δὲ αὐτοῦ, ὁ Ἀράρης Χ'' Σωτήρογλους
καὶ ἄνωθεν δρόμος. Ἀπὸ τὸ πλοῖον τζερνέκη¹²/ ὀνομαζόμενον Ἀθηνᾶ χοριτη-
κότητος δηλ(αδῇ) ἐξακοσίων πεντήκοντα, ἀρθ. 650, τὸ μὲν πλοῖον ἀναλογίζει
εἰς¹³/ τρία μερίδια. τὰ μὲν δύο εἶναι ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοῦ Θεοδώρου. τὸ δὲ ἐν
μένον εἶναι τοῦ Γεωργίου Κούτρα. Ὁμοῦ μὲ¹⁴/ τὴν στίβαν αὐτοῦ δηλ(αδῇ) τὰ
βαρέλια. ὅσα δὲ εἰς κινήτα δύο εἰκόναι ἢ μὲν μία τῆς Θεοτόκου ἢ δὲ ἑτέρα¹⁵/
τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. ἐν καθρέπτῃ. ἐν σεντούκι. ἐν σκαμνῇ. δύο στρόματα
ὁμοίως καὶ δύο μαξιλάρια¹⁶/ γεμάτα μὲ μαλιᾶ. ἐν σηλτὲν ἀπὸ δαμάσκο βαμ-
βακερόν. τρία ἐφαπλόματα. δύο μαξιλαράκια μικρὰ¹⁷/ τέσσαρα τακίμια σέν-
δονια. τρία μινδέρια. ἐν τακίμῃ τῆς κάμαρας ἀπὸ δαμάσκο, τρία μακάτια καὶ
δῶ¹⁸/δεκα ταγιαμάδες. ἔτι δὲ καὶ δύο ταγιαμάδες κατηφεδέναις, ἐν σετζατὲν
τριάντα ὑποκάμισα, τὰ δύο ἐξ αὐτῶν¹⁹/ μεταξοτὰ. εἴκοσι πετζέταις. εἴκοσι
βρακοζόταις. δύο τάβλαις. ἔξη χερομέσαλα. ἐν τακίμῃ τοῦ γλυκοῦ δηλ(αδῇ)
²⁰/ἔξη χουλιαράκια καὶ ἐν πιατάκι ἀργυρᾶ, καὶ ἐν ταπλᾶν. τέσσαρες μπόγρους.
ἐν μαγκάλι. ἐν λεγενοῖ²¹/πρικον. τρία ταψιά. τρεῖς τετζερέδες. τέσσαρα
σαχάνια καπακλίδικα καὶ ἐν γάβανο. ἐν καζάνι τῆς²²/ πλήσης. τρία σαμτά-
νια. πέντε φορεσιαῖς ρουχα αἱ τρεῖς ἐξ αὐτῶν τζόχιναι. δύο γοῦναις. τζόχι-
ναι²³/ ἐν δακτυλίδιον χρυσοῦν καὶ ἐν ὥρολόγιον.

²⁴/Δίδει δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος εἰς τὴν μνηστὴν αὐτοῦ Ἑλένην διὰ προγαμίαν
δωρεᾶν ἐν δακτυλίδιον²⁵/ ἀδαμάντινον ἀξίας ληρῶν ἔξη. τρία φλοριᾶ ἀηναλιὰ
λεγόμενα τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν διπλοῦν. ἐν²⁶/ σταυρὸν ἀδαμάντινον ἀξίας ληρῶν εἴ-
κοσι καὶ ἐν ὥρολόγιον χρυσοῦν ἀξίας ληρῶν δέκα ὀκτῶ²⁷/ ὅσα δὲ μὲ χρυσοστι-
κὴν ὑπόσχεσιν ἐν ζεύγος βραχιόλια χρυσᾶ ἀξίας ληρῶν εἴκοσι, συνηθισ²⁸/μένῃ
φορεσιᾷ ἀξίας γρ: χιλίων εἴκοσι ἑνα· φλοριᾶ ἀηναλιὰ ἀξίας τῶν 100: καὶ διὰ
λουτρικᾶ αὐτῆς²⁹/ χρυσίων τριακοσίων.

Ἀρτάκη: τῇ 19 Ἰανουαρίου 1874

³⁰/Εγὼ ἡ Σοφίτζα σύζυγος τοῦ ποτὲ Κωνσταντίνου Μοντάφογλου βε-
βαιῶ τὰ ἄνωθεν, ἀγράμματῃ δὲ ὑπογρά³¹/φομαι διὰ χειρὸς Πρωτοπαπᾶ Γεωρ-
γίου.

³²/Θεόδωρος Κ. Μοντάφογλους βεβαυὶ τὰ ἄνωθεν.

³³/Προικοδοτοῦν δὲ καὶ ὁ Κύριος Δημήτριος ὁμοῦ μετὰ τῆς συζύγου του
Χ'' Τομῆς εἰς τὴν γνήσιαν θυγατέραν³⁴/ αὐτῶν Ἑλένην πρῶτον τὰς ἀπὸ καρ-
δίας αὐτῶν πατρικὰς καὶ μητρικὰς εὐχὰς καὶ ἐπομένως, ἀπὸ τὸ ὁσπήτιον³⁵/ τὸ
ἔχων ὑπὸ τὴν κατοχὴν τοὺς τὸ ἡμισυ. εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἐνορίᾳ τῆς Ζωοδό-
χου Πηγῆς, γειτνιαζόμενον³⁶/ μὲν ἐξ ἐνὸς μέρους Νικόλαος Κορμινᾶμης, ἐξ

ἄλλον δὲ Ἀποστόλης Κελζαφύρη. ἐξ ἀπὸ τὸ ζητιλίηκι τὸ εὐρισ³⁷/κόμενον εἰς εἰς τὴν θέσιν τῆς Σκάφης τὸ ἥμιση. ἀπὸ ὅπου πέσει ὁ κλήρος κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ χορισμοῦ αὐτοῦ³⁸/ ἔτι δὲ εἰς τὴν Βραχνὴν φύτευμα ἀμπελιοῦ μὲ ἐλεόδενδρα, ἐπτὰ μὲν μεγάλα, καὶ ἕτερα τέσσαράκον³⁹/τα νεόφυτα. τὸ ἥμιση, συνορενόμενον μὲν ἐξ ἐνὸς μέρους Κωνσταντίνος Λεσίρογλους ἐξ ἄλλον δὲ Γιάγκος⁴⁰/Κεμπανιάς· καὶ δρόμος. Ὅσα δὲ εἰς κινήτῃ ἔν τζελέρκιον ἀδαμάντι ἀξίας ληρῶν τριάκοντα. δῶ⁴¹/στρόματα ὁμοῖος καὶ δῶ μαξιλάρια γεμῆτα μαλιά. ἐν σηλτὲν ἀπὸ βαμβάκι. ἐν μπορόν. τρία ἐφα⁴²/πλόματα. πέντε τακήμια σενόννια. τὰ τρία ἐξ αὐτῶν μεταξοτῶ. τριάντα ὑποκάμισα. τὰ ὀκτῶ μετα⁴³/ξοτῶ. τριάντα πετζέταις. αἱ δῶ χρυσαῖς, καὶ αἱ δῶ μεταξοταῖς, τριάντα βρακοζόνας, αἱ δῶ χρυσαῖς⁴⁴/ ἐξη μισόφουσταις. ἕτερη μῖα μαλινή. ἐξη ρόταις, ἐξη παντελόνια, εἴκοσι φουστάνια. τὰ μὲν τρία μεταξοτῶ⁴⁵/ τὰ δὲ ἕτερα, μονχαρές, τζαμφεδένια, τῆς Προῦσας καὶ λοιπῶ. τέσσαρες γούναις καλαῖς, τρεῖς πόλκες γουνουμένες⁴⁶/ τρία φορέματα, τέσσαρα τουρκιᾶ κοντὰ λεγόμενα. τέσσαρους μαγιαμάδες. καὶ τέσσαρες γιασμάδες. καλεμκεραίς⁴⁷/ μὲ πιμπίλαις. ἐν σετζατέν. δέκα μπόγους. εἴκοσι πέντε μανδύλια. τὰ πέντε χρυσῶ. πέντε σακοῦλαις⁴⁸/ χρυσαῖς καὶ ἕτερη μῖα μὲ ἀτλάζι. καὶ μαργαριτάρι. καὶ ἕτερα δῶ κεντητῇ κηλίφια τοῦ ὠρολοιοῦ. δῶ μιν⁴⁹/δέρια δέκα μαξιλάραις οἱ πέντε κεντηταῖς. δῶ μακάτια. δώδεκα ἕτεραις μαξιλάραις ἀπὸ τζήτι καὶ τρία⁵⁰/ ἕτερα μικρῶ. πλεκτῶ. ἕνα σκέπασμα πλεκτόν. διὰ σκαμνῇ. δῶ τεπτιζερέδες. δῶ ταφιῶ. δῶ σαμ⁵¹/τάνεια, ἐν λεγκέρη. ἐξη χερομέσαλα κεντητῶ. ἐν μπογιαμῶ μὲ ταπτελά. ἐν ζουνάρη χρυσοῦν καὶ ἐν⁵²/καπέλον. διὸ ἐγράφες. Τὸ παρὸν προικοσύμφωνον ὑπογεγραμμένον μὲν καὶ ἐκ τῶν δῶ μερῶν⁵³/ μεμαρτυρημένον δὲ καὶ παρὰ τῶν παρενρεθέντων ἀξιοπίστων μαρτύρων ἐπεκρωθὴ δὲ καὶ ἐν τῇ Ἱερῶ⁵⁴/ ἡμῶν Μητροπόλει διὰ ἀσφάλειαν.

Ἀρτάκη τῇ 19 Ἰανουαρίου 1874.

⁵⁵/Ἐγὼ ἡ Σοφίτζα σύζυγος τοῦ ποτὲ Κωνσταντίνου βεβαιοῦ τῶ ἀνωθεν ἀγροάμματι δὲ ὑπογράφωμαι διὰ χειρὸς Πρωτοπαπᾶ Γεωργίου

Διμήτριος Γούναρις μετὰ τῆς σίζιγον Χατζητομῆς βε(βαιῶ) τὰ ἀνωθεν Πρωτοπαπᾶ Γεωργίου γράφω καὶ μαρτυρῶ

Νικολίς Χ'': Ἰ'. Γιαλ.... μαρτίρω

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τὸ ἐπικυρωτικὸ τοῦ γενικοῦ ἐπιτρόπου τοῦ Ἀγίου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου εἶναι στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐγγράφου. Τὸ ἐγγραφο δὲν ἔχει χαρτόσημο. Ἀκολουθεῖ ὁ τίτλος μὲ τὰ ὀνόματα τῶν μελλονύμφων.

Σημειώνουμε τὶς διαφορὰς τῆς δικῆς μας ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου μὲ ἐκείνην ποὺ ἔχει δημοσιευτεῖ στὰ «Μαρμαρινὰ Νέα» (Μ.Ν.):

- σ. 1 - 2. Ὁ τοῦ Σεβ(ασμιωτάτου) Ἱεροῦ Ἀγίου Κυζίκου Γενικὸς ἐπίτροπος Σακελλάριος Νικόλαος ἐπιβεβαιοῖ. παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 3. Κυρίου (Πρ.) — κ. «Μ.Ν.».
- σ. 8. αὐτῶν (Πρ.) — αὐτοῦ «Μ.Ν.».
- σ. 8. τὸ κείμενον (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 8 - 9 πλησίον ἐξ ἑνὸς μέρους γειτνιαζόμενον (Πρ.) — γειτνιαζόμενον ἐξ ἑνὸς μέρους «Μ.Ν.».
- σ. 10 ζεητιλήκι (Πρ.) — τὸν ἐλαιόνα «Μ.Ν.».
- σ. 10 τὸ ὄλλον (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 10 - 11 Γιαννάκης Τζουκελόγλου (Πρ.) — Γιαννάκη Τζουκελόγλου «Μ.Ν.».
- σ. 12 δηλ(αδῆ) (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 12 ἐξακοσίων πενήτηντα (Πρ.) — ἐξακοσίων πενήτηντα τόνων «Μ.Ν.».
- σ. 12 ἀναλογίζει (Πρ.) — ἀναλογιζόμενον «Μ.Ν.».
- σ. 14 δηλ(αδῆ) (Πρ.) — (;) παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 16 δύο μαξιλαράκια μικρὰ (Πρ.) — τρία μαξιλάρια καὶ «Μ.Ν.».
- σ. 18 κατηφεδέναις (Πρ.) — κατηφένιους «Μ.Ν.».
- σ. 18 σετζατὲν (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 19 δύο τάβλαις (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 19 δηλ(αδῆ) (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 20 ἐν μαγκάλι (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 21 γάβανο (Πρ.) — λαβομένο «Μ.Ν.».
- σ. 28 ἀξίας (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 28 διὰ λουτρικὰ (Πρ.) — δύο λουτρικὰ «Μ.Ν.».
- σ. 30 Μουτάφογλου (Πρ.) — Μυτάφογλου «Μ.Ν.».
- σ. 30 δὲ (Πρ.) — καὶ «Μ.Ν.».
- σ. 36 ἐξ ἀπὸ τὸ ζεητιλήκι τὸ (Πρ.) — καὶ ἀπὸ τὸν ἐλαιόνα τὸν «Μ.Ν.».
- σ. 37 τῆς (Πρ.) — ταῖς «Μ.Ν.».
- σ. 37 τὸ (Πρ.) — τὸν «Μ.Ν.».
- σ. 37 ἀπ' ὅπου (Πρ.) — ἀφ' ὅπου «Μ.Ν.».
- σ. 38 ἔτι δὲ εἰς τὴν βραχὴν (Πρ.) — εἰς δὲ καὶ τὴν βραχὴν(;) «Μ.Ν.».
- σ. 38 ἀμπελιοῦ (Πρ.) — ἀμπέλιου «Μ.Ν.».
- σ. 39 Κωνσταντίνος Λεσίρογλου (Πρ.) — Κωνσταντίνου Λεσίρογλη «Μ.Ν.».
- σ. 39 Γιάγκος (Πρ.) — Γιάγκου «Μ.Ν.».
- σ. 40 Κεμπανῖς (Πρ.) — Κελτσανῖς «Μ.Ν.».
- σ. 40 εἰς (Πρ.) — καὶ «Μ.Ν.».
- σ. 45 γουνουμένες (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
- σ. 46 τουρκιᾶ (Πρ.) — τουρκιά(;) «Μ.Ν.».
- σ. 46 τεσσάρους (Πρ.) — τέσσαραις «Μ.Ν.».
- σ. 46 μαγιαμάδες (Πρ.) — νταγιαμάδες «Μ.Ν.».

- σ. 47 με πιμπίλαις (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
 σ. 47 εν σετζατєν (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
 σ. 48 μῖα με άτλάζι (Πρ.) — μία μεταξωτή «Μ.Ν.».
 σ. 48 κηλίφια (Πρ.) — κλήφια «Μ.Ν.».
 σ. 48 - 49 μινδέρια (Πρ.) — μηγτέρια «Μ.Ν.».
 σ. 51 χερομέσαλα (Πρ.) — χειρομέσαλα «Μ.Ν.».
 σ. 51 εν μπογιαμᾶ με ταντέλα (Πρ.) — παραλείπει «Μ.Ν.».
 σ. 51 ζουνάρη (Πρ. — ζωνάρι «Μ.Ν.».
 σ. 51 - 52 καί εν καπέλον (Πρ.) — εν καπέλον καί «Μ.Ν.».
 σ. 52 έγράφες (Πρ.) — έγγραφες «Μ.Ν.».
 σ. 54 διᾶ (Πρ.) — δι' «Μ.Ν.».
 σ. 55. τᾶ άνωθεν (Πρ.) — τᾶ άνω «Μ.Ν.».
 σ. 55 ώς, προσθέτει «Μ.Ν.».
 σ. 55 ύπογράφωμαι (Πρ.) — ύπογράφω «Μ.Ν.».
 σ. 59 Νικολίς Χ' I. Γιαλ.... (Πρ.) — Νικογής Χ' I. Γιαλ... «Μ.Ν.».

Τὸ κείμενο ἔχει στὸ τέλος τῶν δύο πρώτων παραγράφων τὶς ὑπογραφές:
 α) τ ἡ ς μ η τ έ ρ α ς τ ο ὺ γ α μ π ρ ο ὺ (ὕπογράφει ὁ Γεώργιος Πρωτο-
 παπᾶς ἀντὶ τῆς ἀγραμμάτης μητέρας) καὶ β) τ ο ὺ γ α μ π ρ ο ὺ.

Στὸ τέλος τῆς τρίτης παραγράφου ὑπάρχουν οἱ ὑπογραφές τῶν συμβαλλο-
 μένων μερῶν καὶ δύο μαρτύρων.

1. Ἀ γ ί ο υ Κ υ ζ ί κ ο υ. Ἀγιο Κυζίκου ποὺ ἐπικυρώνει τὸ προικοσύμφωνο, ὀνόμαζαν τὸ μητροπολίτη τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιφέρειας Κυζίκου. Πρόκει-
 ται στὴν περίπτωσή μας γιὰ τὸν Ν ι κ ὸ δ η μ ο Κ ω ν σ τ α ν τ ι ν ῖ δ η ποὺ
 ὑπῆρξε μητροπολίτης Κυζίκου ἀπὸ τὸ 1860 μέχρι τοῦ θανάτου του στίς 11
 Ἰανουαρίου 1900. Κατάγονταν ἀπὸ τὸ Βαφειοχώριο (Μπογιατζῆ - κιῶι) τοῦ
 Βοσπόρου [βλ. Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου: α) Ἀ π ο μ ν η μ ο ν ε ὕ μ α τ α ,
 ἦτοι σειρὰ γεγονότων συμβάντων ἐν Ἀρτάκη κατὰ τό, ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1882 -
 19 Ἰουνίου 1920, διάστημα 38 ἐτῶν μετὰ προλεγομένων περὶ Ἀρτάκης καὶ
 Κυζικηνῆς Χερσονήσου, (χειρόγραφο ἀρ. 217), γραμμένο στὰ 1961, Α' σσ.
 78 - 80 καὶ Β' σσ. 799 - 807 β) Ἀ ρ τ ᾶ κ η , (χειρόγραφο ἀρ. 31), γραμμένο
 στὰ 1954, σ. 116.— Κωνστ. Σ. Μακρῆ — Ἰπποκράτους Κ. Μακρῆ, Ἐκκλη-
 σιαστικὴ Ἱστορία τῆς Κυζίκου μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, (Μ ι κ ρ . Χ ρ ο ν .)
 ΣΤ' (1955) σ. 301, ὅπου ἀναφέρεται ὁ Νικόδημος στὸν κατάλογο τῶν Μητρο-
 πολιτῶν Κυζίκου μετὰ τὸν ἀριθμὸ 85].

1 - 2. Γ ε ν ι κ ὸ ς ἐ π ῖ τ ρ ο π ὸ ς Σ α κ ε λ λ ᾶ ρ ι ο ς Ν ι κ ὸ λ α ο ς. Ἀ-
 ναφέρεται ὡς μέλος τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος Κυζίκου, (Π ρ ὶ ο -
 δ ο ς), στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ συνδρομητῆς γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Κυζί-
 κου [βλ. J. Marquardt, Ἱ σ τ ο ρ ῖ α τ ἡ ς Κ υ ζ ῖ κ ο υ μεταφρασθεῖσα ἐκ

τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου Κυρίλλου Γρηγοριάδου Κυζικηνοῦ, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1878, σ. 206].

3. Θεοδώρου Κωνσταντίνου [πρβλ. καὶ στίχους 5,6,13,24,32] Θεόδωρος Κ. Μυτάφογλους στ. 32. Πιθανὸν νὰ πρόκειται γιὰ τὸ Θεόδωρο Μουταφίδη, δημογέροντα τῆς Ἀρτάκης στὰ 1905 [Βλ. Γεωργίου Αὐγεριοῦ Σγουρίδη, Ἡ Πέραμος τῆς Κυζίκου, Ἀθήναι 1968, σ. 222].

8. ἐνορία τοῦ Ἀγίου Νικολάου. Ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς ἐνορίες τῆς Ἀρτάκης ἄρχιζε ἀπὸ τὸν λιμένα καὶ πλησίαζε τὸ κέντρο τῆς πόλης· κάλυπτε τὸ δυτικὸ μέρος της. [Βλ. Κωνστ. Σ. Μακρῆ, Κυζικηνὴ Χερσόνησος, «Μικρ. Χρον.» ΣΤ' (1955) σ. 158 καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου, ποὺ ἀναφέρθηκαν πρὸ πάνω, (ἀρ. 217), Α' σ. 69 καὶ (ἀρ. 31), σ. 111].

9. Νικόλαος Κελέκης Ν.Α. Κελέκης ἀναφέρεται ὡς φιλόμουςος συνδρομητῆς τῆς Ἀρτάκης, γιὰ τὸ βιβλίον Ἱστορία τῆς Κυζίκου, τοῦ J. Marquardt [Βλ. ὅ.π., σ. 204].

10. Καμίνια Τοπωνύμιο Ἀρτάκης [Βλ. Ἱπποκράτους Κ. Μακρῆ, Λαογραφικὰ Ἀρτάκης, «Μικρ. Χρον.», Ζ' (1957) σ. 219 καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου, ποὺ ἀναφέρθηκαν πρὸ πάνω, (ἀρ. 217), Β' σ. 759 καὶ (ἀρ. 31), σ. 100 - 101].

13. Γεωργίου Κούτρα Κάτοικος Ἀρτάκης [Βλ. χειρόγραφο Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου (ἀρ. 217), Β'. σ. 482, «Γεώργιος Κούτρας ἐνενηκοντούτης καὶ πλέον τὴν ἡλικίαν» τῇ χρονίᾳ (ἀρχὴς τοῦ 1907), ποὺ ἔπεσε ἄφθονο χιόνι ὥστε νὰ καταστραφοῦν τὰ δέντρα τῆς περιοχῆς.

29. Ἀρτάκη Παραθέτουμε βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν Ἀρτάκη: J. Marquardt, ὅ.π., σ. 17 - 18.— Γεωγραφικὰ Ὅρια τῆς Κυζίκου, «Ἐννοφάνης», Α' (1896) σσ. 212,215,217.— Α. Μακλώτση, Περὶ τῆς Χερσονήσου Κυζίκου, «Ἐννοφάνης», Α' (1896) σσ. 257, 261.— Ἐπαρχία Κυζίκου, Στατιστικὴ, «Ἐννοφάνης», Γ' (1905) σ. 92 - 93.— Παντ. Μ. Κοντογιάννη, ὅ.π., σ. 265 - 266.— Κωνστ. Σ. Μακρῆ, Κυζικηνὴ Χερσόνησος, «Μικρ. Χρον.» ΣΤ' (1955) σ. 149 - 150.

35. ἐνορία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Μία ἀπὸ τὶς 12 ἐνορίες τῆς Ἀρτάκης [Βλ. Κωνστ. Σ. Μακρῆ, Κυζικηνὴ Χερσόνησος, «Μικρ. Χρον.»,

ΣΤ' (1955) σ. 158 και χειρόγραφο τοῦ Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου, ποὺ ἀνα-
φέρθηκαν πιδό πάνω, (ἀρ. 217), Α'. σ. 69 καὶ (ἀρ. 31), σ. 111].

36. Νικόλαος Κριμνιάμης. Κριμιάμης Νικόλαος, πρόκριτος Ἀρ-
τάκης στὰ 1882, ἰδιοκτῆτης τῆς λεγομένης φάμπρικας τὴν ὁποία εἶχε ἀγορά-
σει ἀπὸ τὴν τουρκικὴ ἀρχή [Βλ. χειρόγραφο Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου (ἀρ.
217), Α'. σσ. 256,285 καὶ Β' σ. 650].

37. Σάφες. Τοπωνύμιο Ἀρτάκης, βραχώδης ἐλαιόφυτη περιοχή, πῆρε
τὴν ὀνομασία αὐτὴ ἀπὸ τὸ σχῆμα της. [Βλ. Ἱπποκράτους Κ. Μακρῆ, Λαο-
γραφικὰ Ἀρτάκης, «Μικρ. Χρον.», Ζ' (1957) σ. 218, ἀναφέρεται «ἡ
Σκάφη» καὶ στὸ χειρόγραφο τοῦ Ὁρέστη Κ. Λογοθετίδη (ἀρ. 31), σ. 110
ἀναφέρεται τοπωνύμιο «Σκάφ'»].

38. Βραχὺν. Βραχώδης ἐλαιόφυτη περιοχή, ὀνομαστὴ γιὰ τὴ μεγάλη ἀπό-
δοση σὲ λάδι τοῦ ἐλαιοκάρπου. [Βλ. Ἱπποκράτους Κ. Μακρῆ, Λαογραφικὰ
Ἀρτάκης, «Μικρ. Χρον.», Ζ' (1957) σ. 218 καὶ στὰ χειρόγραφα τοῦ
Ὁρέστου Κ. Λογοθετίδου (ἀρ. 217), Β' σσ. 479,759 - 760 καὶ (ἀρ. 31), σ.
109.

39 - 40 Γιάγκος Κεμπανιάς. Πιθανὸν νὰ πρόκειται γιὰ τὸν Γιάγκο
Καμπανία, πρόκριτο τῆς Ἀρτάκης στὰ 1882. [Βλ. χειρόγραφο Ὁρέστου Κ.
Λογοθετίδου (ἀρ. 217), Α' σ. 256].

4. Προικοσύμφωνο Γ. Δημητρίου (Μηχανιώνας, 11 Ἀπριλίου 1887)

Ὁ Γεώργιος Δημητρίου προικίζει τὴν κόρη του Κατίνικον τὴν ὁποία πρόκει-
ται νὰ παντρεύει μὲ τὸν Ἰωάννη Χατζη-Κωνσταντίνου. Ὁ γαμπρὸς προσφέ-
ρει ὡς ἀρραβῶνα 30 ὀθωμανικὲς λίρες.

Φωτοαντίγραφο χειρογράφου (ἀρ. 69). Μονόφυλλο, γραμμένον καὶ στίς 2
σελίδες (recto-verso), διαστάσεων 0,479 x 0,187. Γραφὴ εὐανάγνωστη γε-
νικά.

Δίδεται στὴ δημοσιότητα γιὰ πρώτη φορά.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγίας Ὁμοουσίου καὶ ἀδια²/ρέτου Τριάδος

+³/Σήμερον τῇ ἐνδεκάτῃ Ἀπριλίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτα⁴/κοσιοστοῦ ὀγδοη
κοστοῦ ἐβδόμου Σωτηρίου ἔτους ὁ ὑπο⁵/σημειούμενος Κύριος Γεώργιος Δη-
μητρίου μετὰ τῆς συζή⁶/γου του Ἑλένης Σκάρλατου ἐκ τῆς χώρας Μηχανιώ-
νας,⁷/ἐπαρχίας Κυζίκου, ἔχοντες κόρην τινὰ τοῦνομα Κατίν⁸/νικον κατάλλη-

λον εἰς νόμιμον γάμον κοινωνίαν νυμ⁹/φεύουσι αὐτὴν μετὰ τοῦ Κυρίου Ἰωάννη
Χατζὶ Κωνσταντί¹⁰/νον ἀμφότεροι εἰς γάμον πρῶτον. Προικοδοτοῦν δὲ αὐτὴν
¹¹/διὰ τῶν ἐξῆς:

¹²/Α:ον 1. Μιὰν εἰκόνα τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης.

¹³/2: δύο στρώσεις ἢ μία μὲ μαλιὰ δέμητη ἢ ἑτέρα ἄδεια ἀνελε.

¹⁴/2: δνὸ μαξιλάρες μὲ μαλιὰ. 4 τέσσαρα μαξιλαράκια τὰ¹⁵/ δύο μὲ μαλιὰ τὰ
δνὸ ἄδεια.

¹⁶/4: τέσσαρα ἐφαπλώματα τσοίτινα, μὲ σινδόνια τὰ δύο μετα¹⁷/ξωτὰ τὰ δύο
ἐντόπια...

¹⁸/5: πέντε σινδόνια στρωματίσια, τὰ τρία μεταξωτὰ τὸ ἕτερον¹⁹/ ἐκ χασαῖ τὸ
ἕτερον ἐντόπιον.

²⁰/10: δέκα ἐνδυμασίας ἢ πρώτη ἀτλάζη, ἢ δευτέρα λινομέταξη²¹/ ἢ τρίτη παρέ-
ζι, οἱ τέσσαρες μάλινες χρωματισμέναις καὶ αἰ²²/ ἔτεραις ἐκ πασμᾶ.

²³/4: τέσσαρα κοντογούνοι τσόχιναι. ἐν λεπατέ. ἐν ἐπανωφόρεμα²⁴/ ἐκ κατιφέ.

²⁵/32: τριάντα δύο ὑποκάμισα, τὸ ἐν μεταξωτὸν τὰ δνὸ ἐκ χασαῖ²⁶/ τὰ ἕτερα
ποῦζι βαμπάκι

²⁷/36: τριάντα ἐξ πετσέταις, ἐξ χασαδένιαις καὶ ἔτεραις ἐντόπιας.²⁸ περδέδες καὶ
σκέπαστα τῆς κάμαρας, ἓνα τοπι²⁹/ χασαῖ πῆχεις τριάντα πέντε ἀριθ' 35.

³⁰/2: δνὸ μαξιλάρες ἢ μία μὲ μαλιὰ ἑτέρα κορσεδένια ἄδεια

³¹/2: δύο μαξιλαράκια κορσεδένια ἄδεια

³²/2: δνὸ τραπεζονμάνδυλα 1. ἐν μακάτι τσοίτινο καὶ ἐξ μαξιλά³³/ρες ἄδειαις
τσοίτινες.

³⁴/4: τέσσαρες ρόμπες τέσσαρα παντελόνια τρεῖς φούσταις ἢ μία μαλι³⁵/ρη
αἱ δύο ἐκ χασαῖ.

³⁶/2: δνὸ σκεπάσματα τοῦ σενδουκιῦ τὸ ἐν κορσεδένιο τὸ ἕτερο³⁷/ ἐκ χασαῖ

³⁸/2: δνὸ σκεπάσματα τοῦ σκαμνιοῦ τὸ ἐν κορσεδένιο τὸ ἕτερο³⁹/ ἐκ χασαῖ.

⁴⁰/ἐν τσοίτι κόκκινο διὰ κοιτοῦλα καὶ βαμπακού.

⁴¹/8: ὀκτὼ ξεύγη κάλτσες τὰ τέσσαρα τοῦ ἀνδρὸς τὰ ἕτερα τῆς γυναικὸς

⁴²/2: δνὸ σκούφοι κορσεδένιοι. 6 ἐξ γεμίνια μὲ μπιμπίλες

⁴³/6: ἐξ τουλπάνια, 6: ἐξ μανδύλια. 12 δώδεκα μπόγοι. οἱ ἐπτά⁴⁴/ μεταξωτοὶ
αἱ ἕτεραις ἐκ πασμᾶ.

⁴⁵/1: σένδουκιον, ἐν σινίον ἐν τέττερε χάλκινον.

⁴⁶/1: Ἐν ζευγὸς σκουλαρίκια χρυσᾶ, μία φοῦρλα μὲ καλὸ μαργα⁴⁷/ριτάρι. 1 μίαν
προβατίνα. ἡμίση ἀμπέλιον εἰς τὴν θέσιν Ἁγία⁴⁸/ Παρασκενή. τρία ἀδλάνια
ἀπὸ τὸ ἐπάνω μέρος μὲ ἐλαιόνδενδρα⁴⁹/ καὶ διάφορα ἄλλα δένδρα πλησίον τοῦ
Κωνσταντὶ Τσακμάκι⁵⁰/ καὶ Χατζὶ Ἰσακῶβον, καὶ εἰς τὴν καλύβα ἐν ἀδλάνιον
μὲ⁵¹/ ὀκτὼ δένδρα ἐλιάς, μίαν μηλιάν καὶ μίαν μωριάν ἀπὸ κάτω⁵²/ τῆς Φωτει-
νῆς, ἑτέρας κόρης τὸν. Ταῦτα πάντα δίδωσι μὲ τὴν εὐχὴν καὶ εὐχαρίστησιν
των εἰς τὴν κόρην των Κατίνγκον τὴν ὁποίαν⁵³/ ἀποξενώνουσι ἐκ τῆς πατρο-
μητρικῆς αὐτῆς περιουσίας, εὐχόμενοι⁵⁴/ δὲ ὑπὲρ αὐτῶν ὑγείαν εὐτυχίαν καὶ

μακροβιότητα μεθ' ἀπάντων⁵⁵/ τῶν ἀγαθῶν. Προσφέρει δὲ καὶ ὁ μελόνημφος Κυρ. Ἰωάννης⁵⁶/ Χατζὶ Κωνσταντίνου διὰ τὴν μελόνημφον ὡς ἀραβῶνα⁵⁷/ τὸ ποσὸν τριάντα λίρας Ὁθωμανικὰς Ἀριθ' 30 λίρας.

⁵⁸/ γεωργίος..... Ἐν Μηχανιώνα τῇ 11ῃ Ἀπριλίου 1887⁵⁹/ τα ἀνοθεν Ἰωάννης Χ''' Κωνσταντίνου ἀγράμματος

⁶⁰/ τὰ ὅπισθεν ὑπογεγραμμένα μεταφέρονται καὶ⁶¹/ ἐπικυροῦνται τῇ ἐπιγραφῇ τῶν ἀξιολύστων⁶²/ Δημογερόντων.

⁶³/ Ἡ Ἐφορία

⁶⁴/ Ἀναστάσιος Θ. Βαγιαγόμενος

⁶⁵/ Μιχάλης Γεωργίου

⁶⁶/ Δημητρίου

⁶⁷/ Θ.Α. Μισηρόλογλου

⁶⁸/ Χρῆστος Φωτιάδης

⁶⁹/ Ἀθανάσιος Ἀ. Σαπουντζῆ

⁷⁰/ Διμήτρης Γεωργίου

⁷¹/ ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου γέροντος κιζίκου

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ ἐπικύρωση τοῦ ἐγγράφου ἀπὸ τὸν ἐπίτροπο τοῦ Ἀγίου Προικονήσου εἶναι στὸ τέλος τῆς δεύτερης σελίδας. Τὸ ἐγγράφο δὲν ἔχει σφραγίδα οὔτε χαρτόσημο· ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 παραγράφους.

Σημειώνουμε τίς πιὸ κάτω δυσκολίες ἀνάγνωστος τοῦ κειμένου:

σ. 13 ἀνελε...: Δυσανάγνωστη ἡ λήγουσα τῆς λέξης.

σ. 58 γεώργιος: Δυσανάγνωστο ἐπίθετο.

σ. 59 τὰ ἀνοθεν: Δυσανάγνωστη ἡ προηγούμενη λέξη· μήπως **μαρτυρῶ**;

σ. 69 Δημητρίου: Δυσανάγνωστο ὄνομα.

σ. 71 ἐπίτροπος τοῦ ἁγίου γέροντος κιζίκου: Δυσανάγνωστο ὄνομα. βλ. παρατ.

Στὸ τέλος τῆς πρώτης σελίδας καὶ δεξιὰ ὑπάρχει ἡ χρονολογία σύνταξης τοῦ ἐγγράφου καὶ τὸ ὀνοματεπώνυμο τοῦ γαμπροῦ μὲ τὴν ἔνδειξη ἀγράμματος, πὺθ ὅτετι σταυρό.

Στῇ δεύτερῃ σελίδᾳ ὑπάρχει ἡ ἐπικύρωση τοῦ ἐγγράφου μὲ τίς ὑπογραφές τῶν Δημογερόντων καὶ τέλος ἡ ἐπικύρωση τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἁγίου γέροντος Κυζίκου.

6. Μηχανιώνας (πρβλ. καὶ στ. 59]. Παραθέτουμε βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴ Μηχανιώνα: J. Marquardt, ὁ.π., σ. 18 σημ. μεταφραστοῦ. — Α. Μαλκώτση, ὁ.π., σσ. 255, 262.— Ἐπαρχία Κυζίκου, Στατιστικὴ, ὁ.π.,

σ. 92 - 93.— Παντ. Μ. Κοντογιάννη, δ.π., σ. 267.— Κωνστ. Σ. Μακρῆ, Χωρία καὶ Μοναστήρια τῆς Κυζικηνῆς Χερσονήσου, «Μικρ. Χρον.», Η' (1959) σ. 152].

7. ἐπαρχίας Κυζίκου. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ περιφέρεια Κυζίκου [Βλ. Ἐπαρχία Κυζίκου, Στατιστικὴ, δ.π., σσ. 92 - 95.— Κωνστ. Σ. Μακρῆ καὶ Ἱπποκράτους Κ. Μακρῆ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Κυζίκου μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, «Μικρ. Χρον.», ΣΤ' (1955) σσ. 283 - 301].

47 - 48 Ἀγία Παρασκευή. Τοπωνύμιο στὰ βόρεια τῆς Μηχανιώνας· ὑπῆρχε ξωκλήσι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς [Βλ. Ἀρχεῖο Κ. Μ. Σ. Ἐπαρχία ΒΙΘΥΝΙΑ. Περιφέρεια Πανόρμου. Τμῆμα Πανόρμου. ΜΗΧΑΝΙΩΝΑ. Δελτίο: Τοπωνύμια. Ἀγία Παρασκευή.— Εὐαγγέλου Ἀθ. Μπόγκα, Ἡ Μηχανιώνα τῆς Κυζίκου, Ἀθῆναι 1964, σ. 15 ἀναφέρονται ἀπλῶς δύο ξωκλήσια μὲ τὸ ἴδιο ὄνομα: α) Ἀγία Παρασκευή στὸ Καλάμ'. β) Ἀγία Παρασκευή, τ' Ἀϊ Νικόλα.— Χειρόγραφο ἀνωνύμου ἀρτακηνοῦ συγγραφέα, Ἀναγραφὴ Κυζίκου¹⁵, σ. 69 «Μετὰ τὴν Διαβατὴν εἶναι μονήδριον παραθαλάσσιον, Καλάμι λεγόμενον, καὶ τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς. Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖ τὸ χωρίον Καστέλλι ἔχον: 30 ὁσπήτια, καὶ ἀπέχον τῆς Διαβατῆς ἕως ὥραν μίαν· ἔπειτα εἶναι Μηχανιώνας χωρίον ἕως 250 ὁσπητίων, ἀπέχον τοῦ Καστελλίου μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν».

67. Θ. Α. Μισηρόγλου. Ἀναφέρεται ὡς μέλος τῆς φιλεκπαιδευτικῆς ἀδελφότητος Κυζίκου, «Πρόοδος», στὴν Πόλη, καὶ συνδρομητῆς γιὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου, Ἱστορία τῆς Κυζίκου, τοῦ J. Marquardt [δ.π., σ. 205, Θ. Α. Μισηρόγλου καὶ Εὐαγγέλου Ἀθ. Μπόγκα, δ.π., σ. 32].

15. Χειρόγραφο ἀνωνύμου ἀρτακηνοῦ συγγραφέα, γραμμένο στὰ 1825. Ἔχει ἀριθμὸ 50 στὸν κατάλογο τῶν χειρογράφων τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς. Ὁ Σπυρίδων Λάμπρος ἀποδίδει τὸ χειρόγραφο στὸ Γεώργιο Κυζικηνό, ἱατρό, λόγιον, ζωγράφο τοῦ ἸΘ'. αἰ. [Βλ. Ἄνεος Ελληνισμὸς ἡμῶν, Α' (1904) σσ. 72 - 88].

Ὁ καθηγῆτὴς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Μαργαρίτης Εὐαγγελίδης, καταγόταν ἀπὸ τὴ Μηχανιώνα τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου· σὲ συζήτησίν του μὲ τὸν Ἱπποκράτη Κ. Μακρῆ, ἀπέκρουσε τὴν ἀποψὴν τοῦ Σπυρ. Λάμπρου λέγοντας ὅτι ὁ Γεώργιος Κυζικηνὸς κατὰγονταν ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἐνῶ ὁ συγγραφέας τῆς Ἀναγραφῆς ἀναφέρει ὅτι εἶναι ἀρτακηνὸς [Βλ. Κωνσταντίνου Σ. Μακρῆ, Τὰ χωρία καὶ τὰ μοναστήρια τῆς Κυζικηνῆς Χερσονήσου, «Μικρ. Χρον.», Η' (1959) σ. 129, τρίτη παραπομπὴ καὶ συνέχεια στὴ σ. 130 μὲ τὴν ὑπογραφὴ Ι.Μ.— Ἱπποκράτους Κ. Μακρῆ, Πνευματικὴ καὶ Ἐκπαιδευτικὴ Κατάστασις ἐν Ἀρτάκη καὶ τοῖς πέριξ ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως μέχρι τοῦ 1922, «Μικρ. Χρον.», Γ' (1963) σ. 352, πρώτη σημείωσιν].

71. ἀγίου γέροντος Κιζίκου. Μολονότι ἡ ὑπογραφή του δυσανάγνωστος, πρόκειται γιὰ τὸν Νικόλαο Σακελλάριο. Βλ. Προικοσύμφωνο 3 (Ἀρτάκης).

5. Προικοσύμφωνο Π. Γεωργίου (Ἀφυσιά, 18 Φεβρ. 1899)

Ὁ Παναγιώτης Γεωργίου προικίζει τὴν κόρη του Αἰκατερίνη, τὴν ὁποία πρόκειται νὰ παντρεύει μὲ τὸν Κωνσταντῆ Ἐλευθερίου. Ἡ νύφη δίνει προγαμιαία δωρεὰ στὸ γαμπρὸ καὶ τέλος ὁ γαμπρὸς δίνει προγαμιαία δωρεὰ στὴ νύφη.

Πρωτότυπο χειρογράφου (ἀρ. 32). Μονόφυλλο, γραμμένο καὶ στὴς 2 σελίδες (recto-verso), διαστάσεων 0,366 x 0,233. Μελάνη μώβ. Γραφή εὐανάγνωστη. Διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση.

Τὸ προικοσύμφωνο δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορὰ.

Εἰς Δόξαν Θεοῦ.—

+ Διὰ πρεσβειῶν τῆς ὑπερευλογημένης ἐνδόξου δεσπίνης ἡμῶν θεοτό-
2/κου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τοῦ τιμίου ἐνδόξου προφήτου προδρῶ³/μου καὶ
Βαπτιστοῦ Ἰωάννου τὸν Ἅγιον θεοστέπτων μεγάλων Βασι-⁴/λέων καὶ ἡσα-
ποστόλων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης τοῦ ἁγίου Μεγα-⁵/λομάρτυρος Προκοπίου
καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμῆν. Μέλων ἐγὼ⁶/ ὁ Παναγιώτης Γεωργίου, νὰ ἦταν-
δρεύσω τὴν κόριν μου Αἰκατερίνη⁷/ μετὰ τοῦ Κωνσταντῆ Ἐλευθερίου ὁ μὲν ἀ-
νήρ εἰς δεύτερον γάμον ἡ δὲ γυνὴ εἰς⁸/ πρώτον ὡσαύτως τῆς δίδω τὴν εὐχὴν
μου νὰ τεκνοποιήσουν καὶ νὰ⁹/ ἦδον τέκνα τῶν τέκνων αὐτῶν εἰς τετάρτην
Γενεάν. Πρῶτον τῆς¹⁰/ δίδω μία ἡκόνα τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρικοστόμου
ἐν στρώμα¹¹/ γεμάτω μὲ μαλιά, ἐν πάπλωμα 3 σιντόνια ἐν μεταξωτό· 2 πού-
ζη. 3¹²/ καπλατίκια ἐν μεταξωτό 2 πούζη 5 προσκέφαλα γεμάτα μαλιά¹³/ 4
γιαστῆκια ἐν τοῦ μοναβὰ 3 πλεχτά. 11 πονκάμισα. 2 βρακιὰ¹⁴/ 2 τσητάκια.
ἐν φόρεμα χασένιο. 7 φουστάνια. 1 ἀτλάζη, μία ληνή,¹⁵/ μία μυχώρη, μία πα-
ρῆζη ἢ ἄλλες σαλένιες. 8 φωρέματα, 3 καλά, τὰ ἄλ¹⁶/λα 2 σαλένια, τὰ ἄλλα στα-
μποτά. ἐν φόρεμα μπελούζη καὶ μία γουννέ-¹⁷/λα ποχώρη, διὸ μισόφουστες μία
χασένια ἢ ἄλλη τῆς κρεβατῆς. 2 τακ¹⁸/μια μακάτια σταμποτά 2 σκεπάματα
10 ταγιαμάδες. 5 βρακοζόνες¹⁹/ ἐν ζουναράκη τζανφές. 11 ζευγάρια καλτσά-
κια. 6 τζητάνια. 10 Μαν²⁰/διλάκια, 2 μεταξωτά ἐν μὲ καλὸ τρε τὰ ἄλλα κεντιτά.
4 γεμειά.²¹/ ἐν πατινόζη μετὶ τακίμι του. μισὶ ντουζίνα κοντάλια τῆς σούπας²²/
μισὶ ντουζίνα περούνια. 15 μεσάλια. 6 μεσάλες, 3 μεταξωτὲς μία χασέ²³/ μία
πατίστα ἢ ἄλλη γαλάζια. 4 πετσέτες γαλάζιες καὶ μία μεσάλα²⁴/ διὸ λάμπες,
ἐν τέντζερε ἐν σεντούκη ἐν κυλήμῃ. καὶ διὸ χιλιάδες²⁵/ διακόσια κλήματα ἀ-
μπέλου στῆς Ἀποσαμάνιες πλισίον τοῦ Μαν²⁶/σάκη καὶ τὸ ὀσπίτιον ἢ κάμαρα
ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ Θεοδορῆ μὲ τὴ σάλα²⁷/ μαζή. Ἡ δὲ νύμφη γράφη εἰς τὸν Γαμ-
βρὸ τὸ ἡμισι τοῦ ὀσπιτίου τῆ²⁸/ κάμαρα ἀπὸ τοῦ Θεωδορῆ τὸ μέρος, τῆς δίδῃ

ἀκόμη ὁ πατήρ της ἐν ²⁹/εἰκόνησιν τοῦ ἁγίου Χαράλαμπος ἀσιμένιο καὶ μία ποδιὰ τῆς³⁰/ εἰκόνας χασένια. καὶ ἐν κωστατινάτω. καὶ ἡ εὐχὴ τῶν γωνέων τους— ³¹/ἀκόμη τῆς γράφω καὶ ἐν καφάση εἰς τὴν Παναγίαν—

³²/Ο Συμβαλλόμενος

³³/παναγιότης γεοργίου βεβαιο

³⁴/Γράφη καὶ ὁ Γαμβρός τῆς Νύμφης προγαμιαίαν δορεὰν³⁵/ ἐν δακτυλίδιον ἀξίας γροσίον ἑκατὸν ἀριθμὸς 100

³⁶/ἀραβὼνα λίραις τουρκίας 14, γρόσια 1.400

³⁷/καὶ τὸ ἀμπέλιον τῆς Τζαφάρας ὅσον ἦναι 1.500

³⁸/πλίσιον τοῦ ἀδελφοῦ του Σταυρῆ

³⁹/ὁ συμβαλλόμενος

⁴⁰/τῇ 18 Φεβρουαρίου 1899 Ἀφισιὰ

Μάρτηρες

Κων/τῆς Ἑλευθερίον βεβαιοῦ ὡς ἀγράμματος

»Παπᾶ Ζαχαρίας ὑπεγράφη παρ' ἐμοῦ τοῦ Ἀ. Σταματιάδου κατ'

»Χ'' ἀποστολὴς γαλιανῆ αἰτήσιν του, ὁ καὶ ἴδιος Σταυροποιεῖ

»Χατζὶ αναγνώστης

»Νικόλαος Ἀ. Ἰτζέσελης

»θεοδωρὴς λεοντήσ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἐπικύρωση τοῦ ἐγγράφου ἀπὸ τὸν ἐπίτροπο τοῦ Ἀγίου Προικονήσου δὲν ὑπάρχει. Τὸ ἐγγράφον δὲν ἔχει σφραγίδα οὔτε χαρτόσημο· ἀποτελεῖται ἀπὸ 2 παραγράφων. Πάντως Μητροπολίτης Προικονήσου ἦταν ὁ Βενέδικτος ἀπὸ 23 Ὀκτωβρίου 1893 - 1900 [Βλ. Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, ὁ.π., σ. 215 ἀναφέρει ὅτι ὁ Βενέδικτος ζεῖ ἀκόμα στὴν Προικονήσο.— Εὐστρ. Ε. Βαλσάμη — Νικ. Σ. Λαμπαδαρίδης, ὁ.π., σ. 198 ὁ Βενέδικτος ἀναφέρεται μέχρι τὸ 1900 μητροπολίτης Προικονήσου].

Στὸ τέλος τῆς πρώτης σελίδας καὶ δεξιά ὑπάρχει ἡ ὑπογραφή τοῦ προικοδότου πατέρα. Στὴ δευτέρα σελίδα ὑπάρχει ἡ χρονολογία σύνταξης τοῦ ἐγγράφου, στὸ τέλος τοῦ κειμένου· δεξιά ἡ ὑπογραφή τοῦ συντάκτου τοῦ προικοσυμφώνου ἀντὶ τοῦ ἀγραμμάτου γαμπροῦ ποὺ θέτει ἓνα σταυρὸ καὶ ἀριστερὰ οἱ ὑπογραφές ἐνὸς ἱερέα καὶ τεσσάρων μαρτύρων.

25. Ἀποσκαμνίεις, τοποθεσία στὰ νοτιοανατολικά τοῦ χωριοῦ καὶ σὲ ἀπόσταση 10 - 15 λεπτὰ τῆς ὥρας. Εἶχε πολλὰς ἀμυγδαλιὰς καὶ βερυκοκίες. [Βλ. Ἀρχεῖο Κ. Μ. Σ. Ἐπαρχία ΒΙΘΥΝΙΑ. Περιφέρεια Ἀρτάκης, ΑΦΙΣΙΑ, Δελτίο: ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ. Ἀπόσκαμνιες.— χειρόγραφο Ἀδαμαντίου Λάμπρου, Ἀφισιὰ καὶ Χουχλιά, (ἀρ. 83), γραμμένο στὰ 1959, σ. 1 ἀναφέρεται τοποθεσία Ἀπόσκαμνίεις].

25 - 26 Μ α ν α σ ά κ η ς. Κάτοικος Ἀφουσιᾶς, εἶχε κρασομάγαζο καὶ παντοπωλεῖο [Βλ. χειρόγραφο Ἀδαμαντίου Λάμπρου, ὅ.π., σ. 3].

30. κ ω σ τ α τ ι ν ᾶ τ ω: «Ἐν Βιθυνίᾳ, Χίῳ, Μεγίστῃ καὶ Κύπρῳ αἱ γυναῖκες φέρουσι Κωνσταντινᾶτα ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ τῆς κεφαλῆς ὡς κοσμήματα μόνον, συνήθως δ' οἱ ἄνδρες ἀπὸ τῆς ἀλύσεως τοῦ ὠρολογίου των ἐξηρητημένα» [Βλ. Φαίδ. Ι. Κουκουλέ, Κωνσταντινᾶτα, «Λ α ο γ ρ α φ ῖ α», ΣΤ' (1917) σ. 220].

42. Ἀ φ ι σ ι ᾶ: Παραθέτουμε βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν Ἀφυσιά: J. Marquardt, ὅ.π., σ. 19.— Χρίστου Ζαχαριάδου, ἱατροῦ, ὅ.π., σ. 411 Ὁ φ ι ο ὦ σ α ἢ Ἀ φ υ σ ι ᾶ.— Ἐπαρχία Προκοπνήσου, Στατιστική, «Ξ ε ν ο φ ᾶ ν η ς», Γ' (1905), σ. 190 - 191, Ν ῆ σ ο ς Ἀ φ ο υ σ ῖ α.— Παντ. Μ. Κοντογιάννη, ὅ.π., σ. 270.— Εὐστρ. Ε. Βαλσαμῆ — Νικ. Σ. Λαμπαδαρίδου, ὅ.π., σ. 167.— Νικολάου Σωτ. Λαμπαδαρίδῃ, ὅ.π., σσ. 273, 276.

Π α π ᾶ Ζ α χ α ρ ῖ α ς. Παπᾶς στὴν Ἀφυσιά στὰ τελευταῖα χρόνια πρὶν τὸ 1922. [Βλ. χειρόγραφο Ἀδαμαντίου Λάμπρου, ὅ.π., σ. 4].

Χ α τ ζ ι ἄ ν α γ ν ὴ σ τ η ς, ποὺ ὑπογράφει ὡς μάρτυρας θὰ εἶναι ὁ Δημήτριος Χ' Ἀναγνώστης, κάτοικος Ἀφουσιᾶς, ποὺ εἶχε κρασομάγαζο [Βλ. χειρόγραφο Ἀδαμαντίου Λάμπρου, ὅ.π., σ. 3].

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ¹⁶

ἀ η ν α λ ι ᾶ (τὰ) 3.25, 28¹⁷ (φλο-
ριᾶ ἀηναλιᾶ)¹⁸ βλ. φ λ ω ρ ι ᾶ.
ἀ τ λ ᾶ ζ ι (τὸ) 2.17— 3.48— 4.20—
5.14 (ἀτλάζη) [ἄραβ. atlasatlaz]
γιαλιστερό ὀλομέταξο ὕφασμα.
β α μ π α κ ο ὦ (ἡ) 4.40 εἰδικὸ γυ-
ναικεῖο χειμερινὸ ἐσώρουχο, ντυ-
μένο ἐσωτερικὰ μὲ βαμπάκι·
πρβλ. καὶ κ ο τ σ ο ὦ π α.

β ε ρ γ έ τ α (ἡ) 1.18 (βεργέταν)
[μσν. βεργέττα > ἰταλ. verghet-
ta] δαχτυλίδι τοῦ ἀρραβώνα,
βέρα.
β ρ α κ ῖ (τὸ) 2.20— 5.13 (βρακιά)
[μσν. βρακίν, ὑποκορ. τοῦ βρά-
κα] ἀντρικὸ καὶ γυναικεῖο πλα-
τὺ ἐνδυμα ποὺ καλύπτει ἐξω-
τερικὰ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώ-

16. Στὸ λεξιλόγιο περιλαμβάνονται οἱ ἰδιωματικὲς λέξεις καὶ ἀπὸ τὶς κοινές, ἐκεῖνες ποὺ παρουσιάζουν κάποια δυσκολία στὴν ἐρμηνεία.

17. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δείχνει τὸν ἀριθμὸ τοῦ προικοσυμφώνου, ὅπως δηмоιοεῖται, οἱ ἄλλοι ἀριθμοὶ ποὺ χωρίζονται μὲ κόμματα δείχνουν τοὺς στίχους στοὺς ὁποίους μαρτυροῦνται οἱ λέξεις.

18. Σὲ παρένθεση σημειώνεται ἡ γραφὴ τῆς λέξης στὸ κείμενο.

ματος καὶ τὰ πόδια, ἄ. βράκα.
βρακοζώνα (ἡ) 3.19,43—5.19
(βρακοζώναις — βρακοζώνες) ἡ
ζώνη τῆς βράκας ἢ τοῦ βρακιοῦ
|| συνεκδ. τὸ γυναικεῖο σώβρα-
κο.

γάβανο (τὸ) 3.21 δοχεῖο συνήθ.
ξύλινο ποὺ κλείνει στεγανὰ μὲ
κάλυμμα καὶ χρησιμεύει γιὰ τὴν
τοποθέτηση καὶ τῇ μεταφορᾷ
τροφῶν, ἄ. κλειδοπίνακο, κα-
στανιά.

γαρδαρόμπα (ἡ) 1.39 [ιταλ.
guarda-roba] ἔπιπλο μὲ συρ-
τάρια, ἰδιαίτερα γιὰ φύλαξη οἰ-
κιακοῦ ἱματισμοῦ καὶ ἐσωρούχων
μὲ μαρμάρινη πλάκα στὸ πάνω
μέρος, ἄ. σιφονιέρα.

γεμενιά (τὰ) 5.20 [τουρκ. ye-
meni > πόλη Ἰεμένη] ἐλαφρὰ
παπούτσια, πέδιλα, συρτοπά-
πουτσα || γυναικεῖο μαντήλι
τῆς κεφαλῆς πρβλ. γεμίνι.

γεμίνι (τὸ) 4.42 (γεμίνια)
[τουρκ. yemeni > πόλη Ἰεμέ-
νη] γυναικεῖο κεφαλομάντηλο
ἀπὸ πολύχρωμο κλαδωτὸ ὕφα-
σμα.

γιασμαῶς (ὁ) 3.46 (γιασμαῶδες)
[τουρκ. yasmak ἢ yazma] λευ-
κὸ ἢ σταμπωτὸ κεφαλομάντηλο,
φακιόλι.

γιαστίκι (τὸ) 5.13 (γιασθή-
κια) [τουρκ. yastik] προσκέ-
φαλο, μαξιλάρι.

γούνα (ἡ) 3.22,45 (γοῦναις)
[μσν. γούνα] μακρὸ παλτὸ ἀπὸ
τσόχα ἢ ἄλλο καλῆς ποιότητος
μάλλινο ὕφασμα, φοδραρισμέ-
νο ὀλόκληρο μὲ γούνα ἀλεποῦς

ἢ ἄλλου ζώου — ἡ γ ο υ ν έ κ α
5.17,18 εἶδος γούνας.

γρόσι (τὸ) 1.13—2.30,39,40,41—
3.28,29· 5.37,38 (γρόσια) —
γροσίων — γροσίον [ιταλ.
grosso > μσν. λατιν. (denarius
grossus) τούρκικο νόμισμα, τὸ
1/100 τῆς τούρκικης λίρας.

δαμάσκο (τὸ) 2.15· 3.16,17
(δαμάσκον) [ιταλ. damasco,
ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως Δαμα-
σκοῦ] μεταξωτὸ χρυσοποίκιλτο
ἢ ἀργυροποίκιλτο ὕφασμα, ἄ.
δαμασκηνό.

δίμιτος -η -ο 2.11,13,25· 4.13
(δίμμυτα — δίμμυτα — δίμμη-
τη) ὁ ὕφασμένος μὲ δυὸ κλω-
στές || τὸ οὐδ. δίμιτο (ὡς
οὐς.) ὕφασμα βαμπακερὸ, πυκνὰ
ὕφασμένο.

διπλοῦς -οῦν 3.25 (φλοριᾶ
ἀναλιὰ λεγόμενα τὸ ἐν ἐξ αὐ-
τῶν διπλοῦν) βλ. φλωριά.

ἐγράφα (ἡ) κ. ἐγκράφα κ.
ἀγκράφα 3.52 (ἐγράφας)
[γαλλ. agrafe] πόρπη.

ζάρφι (τὸ) 1.15 (ζάρφια) [ἀ-
ραβ. zarf] θήκη φλυτζανιοῦ συ-
νηθ. ἀσημένια || κύπελλο μὲ
σκάλισμα συνήθ. ἀσημένιο.

ζεϊτιλίκι (τὸ) 3.10,36 (ζεη-
τιλήκι) [τουρκ. zeytinlik > ἀ-
ραβ. zeytin = ἐλιά (ὁ καρπὸς)]
ἐλαιώνας, λιοπερίβολο.

ζίρκα 1.14,19 [πιθ. ἀπὸ τὸ λα-
τιν. circa] περίπου.

ζοῦνάρι (τὸ) 3.51 (ζουνάρη)
φαρδιά ζώνη ἀπὸ ὕφασμα συ-
νήθ. μεταξωτὸ ποὺ τῇ χρησιμο-
ποιοῦν γιὰ νὰ ζώνονται στὴ μέ-

- ση — ύποκορ. τὸ ζ ο υ ν α ρ ά κ ι 5.19 (ζουναράκη).
- κ α ζ ά κ α (ή) 1.28 (καζάκαις) [ιταλ. cazacca] κλειστό λευκό πουκάμισο με πλατιά μανίκια.
- κ α λ ε μ κ ε ρ ι (τὸ) 3.46 (καλεμκεράϊς) [περσ. Kalemkar: [τουρκ. Kalemkarlik = ἡ βαφική, ἡ ζωγραφική] αὐτὸς ποὺ ζωγραφίζει με χρωστήρα μαντήλια, καλύμματα τῆς κεφαλῆς κτλ.] λευκὸ καὶ διαφανὲς χρωματιστὸ βαμπακερὸ ὕφασμα, ζωγραφισμένον με τὸ χέρι ἀπὸ τὸ ὁποῖο φτιάχνουν κυρίως μαντήλια τῆς κεφαλῆς.
- κ α π α κ λ ί δ ι κ ο ς -η -ο 3.21 (καπακλίδικα) [τουρκ. kapakli = σκεπασμένος > kapak = σκέπασμα, κάλυμμα] με καπάκι.
- κ α π λ α τ ί κ ι (τὸ) 2.12· 5.12 (καπλατίκια) [τουρκ. kaplamak ρ. μτβ. = ἐπενδύω, περικαλύπτω — kaplanmak ρ. μέσ. = ἐπενδύομαι, περικαλύπτομαι] κάλυμμα ἰδ. καπλωματος, ἄ. καπλαντοσέντονο.
- κ α τ ι φ έ ς (ὁ) 4.24 (κατιφέ) [ἄραβ. kadife] βελούδο ἀπὸ μετάξι — κ α τ ι φ ε δ έ ν ι ο ς -ι α -ι ο 3.18 (κατηφεδένιας) κακατσικευσμένος ἀπὸ κατιφέ.
- κ α φ ά σ ι (τὸ) 5.31 (καφάση εἰς τὴν Παναγίαν) [περσ. kafes] θήκη εἰκόνας συνήθ. ξύλινη με δικτυωτὸ κάγκελο.
- κ ι λ ί μ ι (τὸ) 5.24 (κυλήμη) [περσ. kilim] εἶδος ὕφαντοῦ χαλινοῦ με σχέδια.
- κ ι λ ί φ ι (τὸ) κ. κ λ ί φ ι 3.48 (κηλίφια) [τουρκ. kilif] θήκη, περικάλυμμα ||εἰδ. μαξιλαροθήκη.
- κ ο ν τ ο γ ο ὐ ν ι (τὸ) κ. κ ο ν τ ό γ ο υ ν α (ή) 4.23 (κοντογούναι) τσόχινο κοντὸ γουνωμένο ἐπανωφόρι, γυναικεία ζακέτα με γούνα στὶς ἄκρες.
- κ ο ρ σ ε δ έ ν ι ο ς -α -ο 4.30,31, 36,38,42 (κορσεδένια — κορσεδένια — κορσεδένιο — κορσεδένιοι) [ἀπὸ τὸ οὐς. κορσές > τὸ κορσέ = εἶδος πλεκτικῆς με βελόνα] αὐτὸς ποὺ ἔχει τελειώματα κορσέ στὶς ἄκρες ἢ εἶναι καμωμένος με πλέξιμο κορσέ.
- κ ο τ σ ο ὐ π α (ή) κ. κ ο υ τ σ ο ὐ -κ α 4.40 (κοτσούπα) εἰδικὸ γυναικεῖο χειμερινὸ ἐσώρουχο, ἕνα εἶδος σταυρωτῆς μπλούζας, ντυμένο ἐσωτερικὰ με μαλλί ἢ βαμπακί.
- κ ρ ε β (β) α τ ή (ή) 5.17 (δυὸ μισόφουσες μία χασένια ἢ ἄλλη τῆς κρεβατῆς) ἀργαλειός.
- κ ω ν σ τ α ν τ ι ν ά τ ο (τὸ) 5.30 (κωστατινάτω) χρυσὸ σκυφοειδὲς νόμισμα, ποικίλης προέλευσης, ποὺ παριστάνει κατὰ τὴ λαϊκὴ ἀντίληψιν τὸν Ἅγιον Κωνσταντῖνο καὶ τὴν Ἀγίαν Ἑλένη, πολλὰς φορὰς χρησιμοποιεῖται ὡς κόσμημα γυναικῶν.
- λ ά κ κ ο ς (ὁ) 2.31 (ρόμπες τοῦ λᾶκκου) ἀργαλειὸς στημένος σὲ λάκκο, βάθους μισοῦ μέτρου, στὰ χεῖλη τοῦ ὁποίου κάθεται ἡ ὑφάντρια.
- λ ε γ ε ν ό μ π ρ ι κ ο (τὸ) 3.20,21

(λεγενοήπρικον) [τουρκ. liyen
ή leyen + ibrik] ή λεκάνη και
τὸ μπρίκι πού χρησιμοποιεῖουν γιὰ
τὸ πλύσιμο τῶν χειρῶν.

λεγγέρι (τὸ) κ. λεγγέρα
(ή) 3.51 (λεγκέρη) [τουρκ.
lenger] χάλκινη μεγάλη ἀβα-
θής πιατέλα.

λεπατές (ὁ) κ. λιμπατές
κ. λιπατές 4.23 (λεπατέ)
[τουρκ. libade = μανδύας > ἄ-
ραβ. libas = ἔνδυμα] εἰδικὸ
γυναικεῖο χειμερινὸ ἐπανωφό-
ρι φτιαγμένο ἀπὸ μάλλινο, βα-
μπακερὸ ἢ μεταξωτὸ χοντρὸ ὕ-
φασμα· φτάνει μέχρι τῇ μέση
χωρὶς νὰ κουμπώνει μπροστά.

λίρα (ή) 3.25, 26, 27, 40· 4.58·
5.36 (ληρών — λίρας — λίραις)
[ἰταλ. lira] τούρκικο νόμισμα
πού ὑποδιαίρειται σὲ 100 γρό-
σια.

λουτρικά (τά) 3.28 (λουτρι-
κά) ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ λου-
στεῖ, νὰ σκουπιστεῖ καὶ νὰ φο-
ρέσει κανεὶς στὸ λουτρὸ (χμα-
μι).

μαγιαμάς (ὁ) 3.46 (μαγιαμά-
δες);

μακάτι (τὸ) κ. μακάτ 1.41·
2.25· 3.17, 49· 4.32· 5.18 (μα-
κάτια) [τουρκ. makat] διακο-
σμητικὸ σκέπασμα γιὰ τὸν κα-
ναπὲ καὶ τίς μαξιλάρες του,
φτιαγμένο ἀπὸ δαμάσκο ἢ βα-
μπακερὸ ὕφασμα.

μάλαγμα (τὸ) 1.14 [μσν. μά-
λαμα > ἀρχ. μάλαγμα > μαλάσ-
σω] μάλαμα, χρυσός.

μαχαμάς (ὁ) κ. μαρχα-

μάς 1.34 (μαχαμάδες) [ἄ-
ραβ. mahrama] ὕφαντὴ πετσέ-
τα, προσόψιο ||σάλι κεντητὸ
πού τοποθετεῖται πάνω στὸ παλ-
τό.

μεσάλι (τὸ) κ. μεσάλα (ή)
2.23, 24· 5.22, 23 (μεσάλες —
μεσάλια) [μσν. μεσάλιον ὑπο-
κορ. τοῦ λατιν. mensale] ὕφαν-
τὸ τραπεζομάνηλο ἢ πετσέτα
τοῦ φαγητοῦ — ὑποκορ. τὸ με-
σάλακι 2.24 (μεσαλάκια
τοῦ τραπεζιοῦ).

μηλο (τὸ) 2.21 (φραγκόγouna
μιὰ ἀπὸ τσόχα μὲ μῦλο)· φαρ-
διὰ κόκκινη γούνα.

μιντέρι (τὸ) κ. μινδέρι,
μετέρι 1.42· 2.27· 3.17,
48, 49 (μιντέρια — μετεργιοῦ —
μινδέρια) [τουρκ. minder] εἴ-
δος καναπὲ πού χρησιμεύει γιὰ
ἀνάπαυση ||συνεκδ. λεπτὸ βα-
μπακερὸ στρώμα γιὰ τὸ μιντέρι.

μισόφουστα (ή) — μισο-
φούστανο (τὸ) 1.22 3.44
5.17 (μισοφούστανα — μισό-
φουσταις — μισόφουστες) φαρ-
δὺ γυναικεῖο ἐσώρουχο πού κα-
λύπτει τὸ κάτω, ἀπὸ τῇ μέση,
μέρος τοῦ σώματος.

μουκαβάς (ὁ) 5.13 (μουκαβά)

[ἄραβ. mukavva] ναστόχαρτο,
χοντρὸ πεπιεσμένο χαρτί, χαρ-
τόνι.

μουσχάλι (τὸ) 1.14, 19 (μου-
σχάλια) [ἄραβ. miskal] μέτρο
βάρους πολυτίμων μετάλλων καὶ
λίθων, ἴσο μὲ 1 1/2 δράμι ἢ 5
γραμμαρία περίπου.

μουχαρές (ὁ) 3.45 [πιθ. ἀπὸ

- τὸ ἀραβ. buhar = ἀτμός, ἀναθυμίασις] λεπτὸ ἀραχοῦφαντο ὕφασμα.
- μπακιρικὸ (τὸ) 1.46 (μπακιρικόν) [τουρκ. bakir] κ. συνήθ. στὸν πληθ. μπακιρικά, τὰ χαλκώματα, τὰ χάλκινα σκεύη.
- μπελονόζη 5.16 ;
- μπιμπίλα (ἡ) 4.42 (μπιμπίλες) νταντέλα τοῦ χειριοῦ, καμωμένη, ἀπὸ ψιλῆ μεταξωτῇ κλωστή, μὲ τῇ βελόνα τοῦ ραψίματος.
- μπιχόρη (τὸ) 5.15 [πιθ. ἀπὸ τὸ ἀραβ. buhur = ἀναθυμίαμα] λεπτὸ μάλλινο ὕφασμα· λένε ἀκόμη: ποχόρη, ποχοράκι πρβλ. καὶ μουχαρές.
- μπογιαμάς (ὁ) 3.51 (μπογιαμά); [τουρκ. boyama = βαφή, βαμμένος].
- μπόγος (ὁ) 3.20, 47· 4.42 (μπόγους — μπόγοι) τετράγωνο παννὶ μέσα στὸ ὁποῖο περιτυλίγουσιν πορέματα, ἐσώρουχα ἢ ἄλλα εἶδη γιὰ φύλαξη ἢ μεταφορά.
- μπορόν (τὸ) 3.41 [γαλλ. bureau] ἔπιπλο μὲ τρία ἢ τέσσαρα συρτάρια στὸ ὁποῖο τοποθετοῦν ἀσπρόρουχα καὶ ἄλλα ροῦχα ἄ. σιφονιέρα.
- μποχτζάς (ὁ) κ. μποξάς 1.21 (μποχτζάδες) [τουρκ. bohça] τετράγωνο πλεχτὸ ἢ ὕφαντὸ σάλι || τετράγωνο ὕφασμα γιὰ δέμα πρβλ. μπόγος.
- πακηρένιος -α -ο κ. μπακιρένιος 2.28 ὁ κατασκευασμένος ἀπὸ μπακίρι, χαλκωματένιος πρβλ. καὶ μπακιρικὸ. παρέζι, 4.20· 5.15. Δύσκολο νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἡ ἔννοια τῆς λέξης σύμφωνα μὲ τὰ συμφραζόμενα· πάντως ἡ λ. χρησιμοποιεῖται στὴν Πελ/σο: μπαρέζι, τὸ, γιὰ νὰ δηλώσουν τὸ τσεμπέρι ποὺ φοροῦν οἱ γυναῖκες εἴτε βαμπακερὸ εἴτε, καὶ κυρίως, μάλλινο.
- πασμάς (ὁ) 2.19, 26· 4.22, 44 (πασμά) [τουρκ. basma] εἶδος βαμπακεροῦ ὑφάσματος μὲ τυπωτὰ σχέδια, ὁ πασμάς, τὸ ἐμπριμέ.
- πατινόζι (τὸ) 5.21 (πατινόζη) δίσκος τοῦ κεράσματος μὲ τέσσερα μικρὰ ποδαράκια γιὰ νὰ στηρίζεται ὅταν τὸν ἀκουμποῦν κάπου.
- πατίστα (ἡ) 5.23 [γαλλ. batiste] λεπτὸ λινὸ ὕφασμα πυκνὰ ὑφασμένο, ἄ. βατίστα, μπατίστα.
- περδές (ὁ) 4.28 (περδέδες) [περσ. perde] παραπέτασμα, κουρτίνα, ἄ. μπερντές.
- πιμπίλα (ἡ) 3.47 (πιμπίλαις) βλ. μπιμπίλα.
- ποδιά (ἡ) 5.29 (ποδιά τῆς εἰκόνας) [μσν. ποδέα > ἀρχ. ποδεῖον] ἄσπρο χασεδένιο ὕφασμα μὲ νταντέλα στὶς ἄκρες του, ποὺ τὸ τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα συνήθ. εἶναι κεντημένο μὲ «σταυρούς», σὲ βελονιά «ἄζούρ».
- πόλκα (ἡ) 3.45 (πόλκες γυναικείες) εἶδος γυναικείου ἐνδύματος ποὺ κουμπώνει στὸ

- στῆθος καὶ καλύπτει τὸ πάνω μέρος τῆς φούστας (εἶδος ζακέττας γυναικείας).
- ποσάκι (τὸ) 1.29 (ποσάκια) εἶδος μεταξωτῆς ἐσάρπας || μεγάλο ἄσπρο μεταξωτὸ μαντήλι.
- πούζι 4.25· 5.11,12 ;
- ποχόρη (ι) (τὸ) 5.17 κ. ποχόράκι (τὸ) 2.18,29 βλ. μπιχόρη.
- ρόπα (ῆ) 1.20· 2.30· 3.44· 4.34 (ρόμπαις — ρόμπες — ρόπαις) [ιταλ. roba > ἀρχ. γερμ. rouba] ρόμπα, φουστάνι.
- σαλένιος -α -ο 5.15,16 (σαλένιες — σαλένια) [περσ. sal] ὁ κατασκευασμένος ἀπὸ ἀραιόπλεχτο μάλλινο ὕφασμα, ἀπὸ σάλι.
- σαμτάνι (τὸ) 3.22,50,51 (σαμτάνια — σαμτάνεια) [περσ. samdan] κηροπήγιο.
- σαχάνι (τὸ) 3.21 (σαχάνια) [τουρκ. sahan] ταψί ἢ τηγάνι συνήθ. χάλκινο μὲ δυὸ λαβές.
- σένια (ῆ) 1.38 (σένιαις) μαξιλαροθήκη.
- σεντούκι (τὸ) 2.29· 3.15· 4.36,45· 5.24 (σεντούκι, σενδουκιού, σεντούκη) [μσν. σεντούκιν > ἀραβ. sandik > ἴσως ἑλλ. σάνδυξ] μεγάλο μπαούλο.
- σετζατές (ὁ) 3.18,47 (σετζατέν) [ἀραβ. sefcede] μικρὸ καὶ λεπτὸ διακοσμητικὸ χαλί.
- σιλτές (ὁ) κ. σελτές 3.16, 41 (σηλτέν) [τουρκ. silte] μικρὸ μαλακὸ στρώμα συνήθ. ἀπὸ βαμπάκι || στρωματόπανο || μικρὸ χαλί.
- σινίον (τὸ) 4.45 [μτγ. σινίον > τουρκ. sini] μεγάλος χάλκινος στρογγυλὸς δίσκος ἢ ταψί.
- σκέπαστον (τὸ) 4.28 (σκέπαστα τῆς κάμαρας) κάλυμμα ἀπὸ ὕφασμα γιὰ τὰ ἐπιπλα τῆς κρεββατοκάμαρας.
- σόφι (τὸ) 1.40 [γαλλ. étoffe] εἶδος ὑφάσματος μὲ λουλούδια στὸ ἴδιο χρῶμα μὲ τὸ ὕφασμα, ἢ στόφα.
- σοφράς (ὁ) 2.28 (σοφρᾶς) [τουρκ. sofrā] χαμηλὸ στρογγυλὸ τραπέζι φαγητοῦ. — τὸ σοφραλίκι 2.25 (σοφραλίκια), κάλυμμα τοῦ σοφρᾶ, τραπεζομάντηλο.
- σταμπωτὸς -ῆ -ὸ 5.16,18 (σταμποτά) [ιταλ. stampa] γιὰ πανί, τὸ τυπωμένο μὲ στάμπα.
- στοίβα (ῆ) 3.14 (στίβαν) τὸ σύνολο τῶν βαρελιῶν οἶναποθήκης.
- συντρόφι (τὸ) 1.24 (συντρόφια) τὸ γυναικεῖο ἢ τὸ ἀντρικὸ ἐσωτερικὸ λευκὸ ἢ χρωματιστὸ βρακί ἀπὸ λινὸ ἢ βαμπακερὸ ὕφασμα.
- τάβλα (ῆ) 3.19 (τάβλαις) [μσν. τάβλα > λατιν. tab(u)la] στενόμετρο τραπέζι.
- ταγιαμάς (ὁ) 2.14· 3.18· 5.18 (ταγιαμάς, ταγιαμάδες) [τουρκ. tagam = τοῖχος ἢ dayamak ρ. μτβ. = στηρίζω, ἀκουμπῶ καὶ dayanmak ρ. μέσ. = στηρίζομαι] μεγάλο στενόμετρο προσκέφαλο, συνήθ. ἀπὸ βελουδο κεντημένο μὲ μετάνι.

- τακίμι (τὸ) 2.26· 3.17,19,42· 5.17,18,21 (τακήμια — τακίμια — τακίμη) [τουρκ. takim] σύνολο πραγμάτων πού χρησιμοποιούνται για τὸν ἴδιο σκοπό.
- ταπλάς (ὁ) 3.20 (ταπλᾶν) [ἄραβ. tabla] ξύλινος δίσκος σεβίρισματος, κ. ταβλάς.
- τζανφές (ὁ) κ. τζαμφές 519. [τουρκ. cantes] εἶδος μεταξωτοῦ ὑφάσματος, ταφτάς πού φαίνεται δίχρωμος· ἐπιθ. τζαμφεδένιος -ια -ιο 3.45 (τζαμφεδένια) ὁ κατασκευασμένος ἀπὸ τζαμφέ.
- τζελέρκιον (τὸ) 3.40 ;
- τζερνίκι (τὸ) κ. τσερνίκι 3.11 (τζερνήκη) ὁ χαρακτηριστικὸς τύπος μικροῦ καϊκιῦ τῆς Προποντίδας.
- τζητάνια (τὰ) 5.19 ;
- τζουκαριέρα (ῆ) 1.16 (τζουκαριέραν) [γαλλ. sucrière] ζαχαριέρα.
- τουλούκι (τὸ) 1.32 ἢ τούρκλ. tulum = δέρμα ζώου πού τὸ ἐπεξεργάζονται γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν γιὰ ἄσκι. Πάντως, ἔτσι ὅπως ἀναφέρεται, ἡ ἔννοια τοῦ εἶναι δύσκολη.
- τουλπάνι (τὸ) κ. τουλουπάνι 4.43 (τουλπάνια) [μσν. τουλουπάνι < τουρκ. tülbent] λεπτὸ καὶ ἀραιὰ ὑφασμένο ὕφασμα || συνεκδ. κεφαλομάντηλο, φακιόλι, τσεμπέρι.
- τουρκί (τὸ) 3.46 (τουρκιᾶ) (;)
- τρές (ὁ) 5.20 (τρέ) [γαλλ. tresse] μαλαματοκαπνισμένη μέταλλινη πολὺ στενὴ καὶ λεπτὴ ταινία πού τὴν χρησιμοποιοῦν καταρώνοντάς την, γιὰ στολισματα, κυρίως τοῦ γάμου.
- φέλπα (ῆ) 2.14,17,20,23 [ιταλ. felpa] εἶδος βελούδου κατώτερης ποιότητος, ἀπὸ χρωματιστὸ μαλλί ἢ βαμπάκι.
- φερμουάλι (τὸ) κ. φερμουάγι 1.19 [πιθ. γαλλ. fermoir] γυναικεῖο κόσμημα, περιδέραιο, παντατίφ, καρφίτσα.
- φλούδα (ῆ) 2.27 (φλούδες) [μσν. φλούδα > φλούδιον] ἀραχνοῦφαντο μεταξωτὸ μαντήλι τῆς κεφαλῆς.
- φλωρί (τὸ) κ. φλουρί 2.39· 3.25,28 (φλωριᾶ — φλοριᾶ ἀηναλιᾶ) [μσν. φλουρίν > φλωρίον] ὀνομασία κάθε χρυσοῦ νομίσματος || ἀηναλιᾶ [πιθ. ἀπὸ τὸ περσ. ayine = καθρέπτης].
- φούρλα (ῆ) 4.46 (φούρλα) γύρος, ἀναγυρίδα, κυκλάδα.
- φραγκόγουνα (ῆ) 2.20,21, 22 γούνα εὐρωπαϊκῆ.
- χασές (ὁ) 2.27,30,32· 4.19,25, 29,35,37,39· 5.22 (χασαῖ, χασέ) [ἄραβ. has = καθάρος, ἄσπρος] ἄσπρο βαμβακερὸ ὕφασμα — χασένιος -ια -ιο 2.14' 5.14,18,31 κ. χασαδένιος -ια -ιο 4.27 (χασαδένιας) ὁ κατασκευασμένος ἀπὸ χασέ.
- χερομέσαλο (τὸ) 3.19,51 (χερομέσαλα) [χέρι + μεσάλι] πετσέτα.
- χουλιάράκι (τὸ) 3.20 (χουλιάρικια) [ὑποκορ. τοῦ χουλιάρι > μτγ. κοχλιάριον, ὑποκορ. τοῦ κοχλίας] κουταλάκι.

1. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ¹⁹

Ἁγία Παρασκευή 4.47,48.	Καλύβα 4.50.
Ἁγιος Νικόλαος, ἐνορία τοῦ 3.8.	Καμίνια 3.10.
Ἀποσκευνίες 5.25.	Κυζίκου, ἐπαρχία 4.7 Κυ- ζίκου 3.1.
Ἀρτάκη 3.29,54.	Μαρμαρᾶς 2.45.
Ἀφυσία 5.41.	Μηχανιών 4.6,59.
Βραχυνή 3.38.	Προικόνησος 2.
Ἐνορία τοῦ Ἀγίου Νι- κολάου 3.8.	Προῦσα 3.45.
Ἐνορία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς 3.35.	Σκάφες 3.37.
Ἐπαρχία Κυζίκου 4.7.	Σμύρνη 1.47.
Ζωοδόχος Πηγῇ, ἐνορία τῆς 3.35.	Συνοικία τῶν Ταξιαρ- χῶν 2.33.
	Ταξιαρχῶν, συνοικία τῶν, 2.33.
	Τζαφάρα 5.38.

2. ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ²⁰

Ἁγιος Κυζίκου, Σεβ(ασμιώ- τατος) Ἱερὰς 3.1, μητροπολίτης Κυζίκου ἁ- γίος γέρων Κυζίκου 4.72.	τῆς κωμόπολης Μαρμαρᾶ. Βαγιαγόμενος Θ. Ἀ- ναστάσιος 4.64 Βα- γιαγόμενος Θ. 4.64.
Ἁγιος Προικονήσου 2. μητροπολίτης Προικονή- σου.	Γαβανῆ [ἢ Γανάνη ἢ Γάνανη] Ἀποστόλης 5.
Ἀθανασίου Εὐστάθιος 1.49.	Γεωργίος 4.
Αἰκατερίνη (Γεωργίου) 5.7.	Γεωργίου Δημήτρης 4.
Ἄννα Εὐθυμίου Τσοπά- κη 2.5,6 Ἄννα Εὐθυμίου (Τσοπάκη) 2.47.	Γεωργίου Μιχαλῆς 4.66.
Ἀρχη "παπᾶ Ἐλευθέριος 2. προϊστάμενος ἱερῶς	Γεωργίου Παναγιώτης 5.6,33 (Γεωργίου) Αἰκατε- ρίνη 5.7.
	Γιαλ.... Χ": Ι. Νικολῆς 3.59 Γιαλ.... Χ": Ι'. 3.59.
	Γούναρη Δημητρίου Ἐ- λένη 3.3,5,6.

19. Ἐγινε ἀποκατάσταση τῆς ὀρθογραφίας στὰ τοπωνύμια ἐκεῖνα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἔχουμε γραπτὴ μαρτυρία, ἀπὸ τὴν τοπικὴ βιβλιογραφία.

20. Ἐγινε ἀποκατάσταση τῆς ὀρθογραφίας τῶν ὀνομάτων.

- Γούναρης Δημήτριος 3.
3,5-6,57 || (Γούναρη) Χατζη-
τομνη 3.33,57.
- Δημήτριος (Γούναρης) 3.33.
Δημητρίου 4.
- Δημητρίου Γεώργιος
4.5 || (Δημητρίου) Κατίνγκο
4.7-8,53 || (Δημητρίου) Φω-
τεινή 4.52.
- Διαμαντίδης Φ. 2.
- Έλένη (Δημητρίου Γού-
ναρη) 3.24,34.
- Ελευθερίου, 'Αρχή' πα-
πᾶ 2.
- Έλευθερίου Κωνσταν-
τῆς 5.7, || Σταυρῆς 5.
- Εὐθύμιος (Τσοπάκης) 2.
- Ζαχαρίας, Παπᾶ 5.
- Θεοδωρῆς 5.26,28.
- Μουτάφογλου Κ. Θεόδω-
ρος 3.32, 3.35.
- Θωμᾶ Κωνσταντῆς 2.9
| Κωνσταντῆς 2.49.
- Ίτζέσελης ἡ Ίτζέπελης
'Α. Νικόλαος 5.58 ||
- Κατίνγκο (Δημητρίου) 4.
7.8,53.
- Κελέκης Νικόλαος 3.9.
- Κελζαφύρη 'Αποστόλης
3.36.
- Κεμπανιάς Γιαγκος 3.39-
40.
- Κούτρας Γεώργιος 3.13.
- Κούτρενα Έλενιὼ 3.9.
- Κριμινάμης Νικόλαος
3.36.
- Κυριάκος, Πα' 2.
- Κνσταντῆς (Μουτάφο-
γλου ἡ Μουτάφογλους)
3.3, 5.
- Λεοντῆς Θεοδωρῆς 5.
- Λεσίρογλους Κωνσταν-
τῆς 3.30.
- Μανασάκης 5.26 - 27.
- Μισηρλόγλου Α. Θ. 4.68.
- Μιχαήλ Δημήτριος 1.50.
- Μουτάφογλου Κωνσταν-
τῆς 3.30, | 3.32.
- Μουτάφογλου Σοφίτσα
3.30, σύζυγος Κωνσταντίνου
Μουτάφογλου.
- Μουτάφογλου Κ. Θεόδωρος
3.32.
- Νικόλαος, Γενικὸς ἐπίτροπος
Σακελλάριος 3.1 - 2.
- Νικολῆς Χ': Γ. Γιαλ... 3.59
- Ντουντοῦ (Τάστα) 1.8.
- Παπᾶ Ζαχαρίας 5. ἱερεὺς
στὸν οἰκισμὸ 'Αφυσιά.
- Παρασκευοῦλα (Τσοπάκη)
2.7, 35.
- Προικονήσου "Άγιος
2.
- Πρωτοπαπᾶ Γεώργιος
3.31.
- Πρωτοπάτσης 'Ιωάννης
1.9 - 10, 50.
- Σάββας Γεω. 1.48.
- Σακελλάριος Νικόλαος,
Γενικὸς ἐπίτροπος,
3.1 - 2.
- Σαπουντζῆ 'Α. 'Αθανά-
σιος 4.69 ||
- Σκάρλατου Έλένη 4.6.
- Σταματιάδης Α. 5.
- Σταυρῆς (Έλευθερίου) 5.
- Τάστας Γεώργιος 1.7, 4
|| (Τάστα) Ντουντοῦ 1.8
- Τζουκελόγλους Γιαννά-
κης 3.10 - 11.

Τσακμάκης Κωνσταν-
τῆς 4.49.

πάκη) Παρασκευούλα
2.8, 36.

Τσοπάκης Εὐθύμιος 2.
5 - 6,

Φωτεινή (Δημητρίου) 4.52.

Φωτιάδης Χρηστός 4.69.

Χατζάκης 'Α. 2.

Χατζι 'Αναγνώστης 5.

Χ'' 'Ηλία Χρηστός 1.51.

Χατζι 'Ιακώβου 4.50.

Χ'' Κωνσταντίνου 'Ιωάν-
νης 4.60 | Χατζι''Κωνσταν-
τίνου 'Ιωάννης 4.9 - 10, 56 -
57

Χ'' Σωτήρογλου 'Αρά-
πης 3.11.

Χ'' Τομνη (Γούναρη) 3.33 |
Χατζητομνη (Γούναρη) 3.57.